

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

LJUDSKI PLESI
Izbirni predmet v osnovni šoli

Darinka Verovšek

Ljubljana 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Elementarna športna vzgoja

LJUDSKI PLESI
Izbirni predmet v osnovni šoli

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA

doc. dr. Meta Zagorc

RECENZENTKA

izr. prof. dr. Mateja Videmšek

KONZULTANT

izr. prof. dr. Jože Štihec

Avtorica

Darinka Verovšek

Ljubljana 2009

Zahvalo dolgujem svoji družini: hčerki Jasmini, ki me je ob vpisu na fakulteto opogumila, da nadaljujem študij, predvsem pa svojemu možu, ki mi je dovolil ponovno biti študentka. Edo, hvala, ker me sprejemaš tako, kot sem in hvala, ker verjameš vame!

Zahvaljujem se svoji mentorici, doc. dr. Meti Zagorc; njena dobra volja in življenjska energija sta me navduševali že v času študija, kasneje na seminarjih, predvsem pa med zdajšnjim študijem.

Zahvaljujem se izr. prof. dr. Mateji Videmšek za pomoč pri izdelavi naloge, za njeno takojšnjo pripravljenost za komunikacijo in vso pozitivno energijo pri študiju.

Zahvaljujem se svojim sodelavcem v šoli, predvsem ravnateljici Tatjani Bizant, za vzpodbudo in omogočanje nemotenega študija, ter Tatjani Gulič in Mateji Osredkar za vse prijateljske nasvete.

Posebna zahvala mojim sedanjim sošolcem, Majdi, Matjažu in Petru. Kolegi, brez vaše pomoči bi verjetno obstala na pol poti. Iskrena hvala.

Ključne besede: ples, ljudski plesi, osnovna šola, izbirni predmeti, letna priprava

LJUDSKI PLESI – Izbirni predmet v osnovni šoli

Darinka Verovšek

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2009

Specialna športna vzgoja, Elementarna športna vzgoja

Strani: 63   Preglednice: 15   Grafi: 14   Viri: 23   Priloge: 4

IZVLEČEK

Ljudski ples je del kulturne dediščine, plesno izročilo, ki ga preko ustnega in v zadnjem času tudi pisnega vira starejši rodovi prenašajo na mlajše. Pri tem so najpomembnejši vir raziskovanja in ohranjanja naše ljudske plesne dediščine folklorne skupine, ki delujejo v vseh večjih krajih po Sloveniji. Izbirni predmeti v osnovni šoli s področja plesnih dejavnosti pomenijo obogatitev gibalnih aktivnosti za učenca, kjer ima izjemno pomembno vlogo tudi način posredovanja teh vsebin s strani učitelja. V diplomskem delu me je zanimalo, kakšen je odnos mladih do ljudskih plesov, iger in glasbe in ali jim še vedno pomeni določeno vrednoto. Ugotoviti sem želela, kje se najpogosteje srečujejo z ljudskim plesom in kako vidijo razvoj ljudskega plesa v bodoče. Opravila sem anketo na osnovni šoli Preska v Medvodah, v katero sem zajela 16 učencev, ki obiskujejo izbirni predmet ljudski plesi, 26 staršev in 25 plesalcev folklorne skupine KUD Oton Župančič iz Sore.

Rezultati ankete so pokazali, da mladi menijo, da ljudski ples danes ni več to, kar je bil včasih, saj ga izpodrivajo sodobne plesne zvrsti. Starejši menijo, da ta tematika današnjih mladih ne zanima, razen plesalcev folklornih skupin – njim ples pomeni druženje, zabavo ter priložnost za potovanje po tujini. Z ljudskim plesom se najpogosteje srečujejo na prireditvah in vaških veselicah. A kaže, da ljudsko izročilo vendarle ne bo izumrlo.

Ugotovitve ankete so bile izhodišče za posodobitev učnega načrta za izbirni predmet ljudski plesi, v katerega sem vključila sodobne plesne zvrsti in osnove družabnega plesa.

ABSTRACT

Folk dance is a part of a cultural heritage. It is like a dance tradition (oral or written), being carried to younger generations by older ones. Folk groups, acting in all big cities in Slovenia, are the most important source of research and keeping our folk dance heritage. In Primary Schools, compulsory subjects including dance activities enable pupils to be more movable. It is also important how these contents are mediated to them.

In my diploma, I was interested in relation of the youth to folk dance, games and music. I wondered if these things still mean anything to them ?

I wanted to find out where they can often meet with folk dance and how is the development of the folk dance seen through their eyes. I did a questionnaire in the Preska Primary School. I included 16 pupils attending compulsory subject - Folk Dance, 26 parents and 25 dancers of folk group - KUD Oton Žipančič from Sora.

The results showed us that the folk dance today is not any more as it is used to be in the past. It is replaced by contemporary dance types. The older people think that the youth is not interested in, except the dancers in folk groups. For them, dancing is a kind of sociability, fun and opportunity for travelling. The folk dance is mostly seen on different performances or public festivities.

However, the folk tradition will not die out.

The findings of the questionnaire were the starting - point for updating the syllabus of compulsory subject - Folk Dance. That was the reason why I included contemporary dance elements and the base of social dance.

KAZALO

6. UVOD	7
1. PREDMET, PROBLEM IN NAMEN DELA	9
1.1. PLES	9
1.2. LJUDSKI PLESI.....	10
2.2.1. Etnokoreologija.....	11
2.2.2. Folklorne skupine.....	13
2.2.3. Folklorna skupina KUD Oton Župančič Sora.....	14
1.3. OSNOVNA ŠOLA.....	16
2.3.1. Športna vzgoja.....	16
2.3.2. Cilji športne vzgoje v osnovni šoli.....	17
2.3.3. Izhodišča in priporočila za delo športnega pedagoga.....	19
2.3.4. Obseg in struktura predmeta športna vzgoja.....	19
2.3.5. Izbirni predmeti.....	20
2.3.6. Izbirni predmet plesne dejavnosti.....	21
2.3.7. Cilji izbirnih predmetov s plesnega področja:.....	21
2.3.8. Osnovna šola Preska.....	23
1.4. OSNOVNOŠOLCI IN LJUDSKO IZROČILO.....	25
2. CILJI	27
3. METODE DELA	28
3.1. VZOREC ANKETIRANCEV.....	28
3.2. VZOREC SPREMENLJIVK.....	28
3.3. METODA OBDELAVE PODATKOV.....	29
4. REZULTATI	30
4.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI.....	30
4.2. ODNOS MLADIH DO LJUDSKIH PLESOV, IGER IN GLASBE.....	32
4.3. KAJ MLADIM POMENI LJUDSKI PLES?.....	36
4.4. KJE SE LJUDJE NAJPOGOSTEJE SREČUJEJO Z LJUDSKIM PLESOM?.....	41
4.5. RAZVOJ LJUDSKEGA PLESA V PRIHODNJE.....	43
5. RAZPRAVA	45
6. SKLEP	49
7. LITERATURA:	51
8. PRILOGE	54
8.1. LETNA PRIPRAVA ZA IZBIRNI PREDMET LJUDSKI PLESI.....	54
8.2. ANKETA – UČENCI	60
8.3. ANKETA – STAREJŠI.....	61
8.4. ANKETA FOLKLORNI PLESALCI.....	62

6. UVOD

Ples je tista umetnostna zvrst, pri kateri lahko učenci v največji meri sodelujejo z lastno aktivnostjo in ustvarjalnostjo, in sicer kot posamezniki ali v skupini. Ples pomaga pri oblikovanju celostne podobe vsakega človeka, pri različnih motnjah, ki jih povzročajo duševne obremenitve mladih med šolanjem, pa marsikdaj deluje tudi preventivno in terapevtsko. Hkrati si učenci prek plesa pridobijo zmožnosti telesnega izražanja, ki je enako pomembno kot besedno izražanje pa tudi pomemben spodbujevalec doživljanja in razmišljanja vsakega človeka.

Med sodobnimi plesnimi zvrstmi ima posebno mesto ljudski ples – kot kultura, ohranjanje tradicije, družabnost, zabava in sproščanje. Izjemen pomen ima prenašanje plesnega izročila, glasbe in petja babic, dedkov ter staršev na mlajše rodove, saj je pomemben del naše zgodovine. Menim, da smo ga dolžni ohraniti za svoje naslednike.

Velik izziv športnemu pedagogu v osnovni šoli je možnost učencem v okviru izbirnega predmeta plesne dejavnosti ponuditi izbirni predmet ljudski plesi. Kako jih motivirati, da se bodo vključili k predmetu, če danes med mladimi velja, da so ljudski plesi kmečki, pa je velika umetnost. Čeprav se v prvem in drugem triletju v okviru rednih ur športne vzgoje in glasbe srečujejo z nekaterimi ljudskimi plesi, jim verjetno ne ostajajo v spominu kot ljudski plesi.

Ko sem se pred tremi leti odločila, da učencem v devetletni osnovni šoli ponudim izbirne predmete s področja plesa, še posebej ljudskega plesa, sem bila na negotovih tleh. Porajala so se nešteta vprašanja: Bosta veselje in ljubezen do plesnih korakov dovolj, da pri učencih vzpodbudim veselje do plesa kot športne dejavnosti, ki povezuje, združuje, sprošča? Bo dodatno strokovno izpopolnjevanje na seminarjih dovolj, da bom suvereno stopila pred svoje učence, jim predstavila program in jih navdušila za ljudski ples? Mora biti učitelj sam član folklorne skupine, da je to mogoče?

Zanimalo me je, kako dobro učenci poznajo ljudsko izročilo, ljudske igre in običaje, saj v naši občini deluje izjemno uspešna folklorna skupina, v kateri sodeluje kar nekaj učencev naše šole.

Zato sem v mesecu septembru 2007 anketirala učence in učenke OŠ Preska, Medvode, ki so se v šolskem letu 2007/08 prijavi k izbirnemu predmetu ljudski plesi, in njihove starše, za mnenje pa smo povprašali še njihove sošolce, ki plešejo v folklorni skupini KUD Oton Župančič v Sori.

Slika 1: Nastop učencev izbirnega predmeta ljudski plesi na šolski prireditvi (OŠ Preska, 2005)

1. PREDMET, PROBLEM IN NAMEN DELA

1.1. PLES

- ❖ Ples je univerzalni svetovni jezik.

Ples je govorica telesa; je gibanje ob zvoku, ritmu, govoru, glasbi in tudi v tišini. Že tisočletja je del človekove kulture, saj ga pozna več kot 3000 doslej znanih kultur po svetu. Skozi svoje gibanje, skozi pesem in glasbo je človek izražal svoje hrepenenje, žalost, veselje, bolečino, povezanost z nadnaravnimi silami, bojevitost, erotičnost ... (Zagorc, 2006).

Človekovo telo bi lahko poimenovali večni inštrument, skozi katerega okolici kažemo svoj odnos do sveta, ljudi okoli sebe in predvsem do samega sebe. Telesna govorica in sporočila, ki jih z njo prenašamo v okolico, so unikatna. Z njo sporočamo svoje razpoloženje, veselje, žalost, svoja občutenja, hrepenenja; v njej se izmenjavajo napetosti in sprostitve. Brezštevilnost gibov, kretenj, položajev in telesnih drž predstavlja posebno govorico. Ples je tako poleg telesnega odraz tudi človekovega duševnega in duhovnega sveta.

- ❖ Ples je umetnost.

»Ples je mati vseh umetnosti. Glasba in poezija obstajata v času, slikarstvo in arhitektura v prostoru, ples pa živi hkrati v času in prostoru.« (Sachs, 1997).

Bistvo vsake umetnosti je izražanje z določenimi simboli – plesalec ali koreograf iz neke realne oblike gibanja izluščita čisto dinamično obliko, ki nosi sporočilo in ima simbolični pomen.

- ❖ Ples je harmonija telesa in duha.

V združevanju glasbe in gibanja človek že od nekdaj išče enost med časom in prostorom, sožitje z naravo, lajša si delo in v svoje življenje tako vnaša harmonijo, estetiko in sozvočje s samim seboj. Razvijanje in doživljanje plesa pri otrocih v osnovni šoli tako pomeni razvijanje vsega telesnega potenciala tako občutljivega bitja, kot je otrok, ki mu bo ples v oporo v njegovem poznejšem življenju.

❖ Ples je druženje.

Ples je veselje in smeh, radost, zadovoljstvo, partnerstvo ... »Omogoča družbeno priznan fizični kontakt in je neposredno sredstvo za izražanje seksualne privlačnosti.« (Zagorc, 2001).

Še posebej v današnjem sodobnem svetu med mladimi, kjer prihaja do razkazovanja življenjske moči in lepote, pomeni poseben ritual ob prestopu iz otroštva v zrelost. Naj navedem samo zaključni ples na valeti ob koncu osnovnega šolanja in maturantski ples ob zaključku srednješolskega izobraževanja.

Ples je bil že od nekdanj del družbenega življenja, ki ga je moral vsakdo osvojiti že v rosno mladih letih. Današnji otrok, ki je pravzaprav odrezan od nekdanjih korenin in prvobitnega delovanja, bi moral imeti pravico, da pridobi svojo izgubljeno vitalno življenjsko energijo, ki mu bo dovoljevala normalen razvoj.

1.2. LJUDSKI PLESI

Ljudski ples sodi v ljudsko kulturno dediščino. S pojmom ljudski ples označujemo vse plese, ki so jih plesale najširše plasti ljudstva v obdobju do druge svetovne vojne. Ker je bila večina slovenskega prebivalstva nekdanj kmečkega stanu, slovenski ljudski plesi izhajajo iz podeželja in so tesno povezani s podeželsko tradicijo in šegami. Ples je bil spremljevalec človeka ob vseh pomembnih življenjskih mejnikih, ob vsakdanjem delu in praznikih. Za ples je bilo več časa kot danes, saj je življenje potekalo počasneje, televizija, radio in računalnik pa še niso bili del vsakdanjika. Dela na poljih je bilo veliko, opravljali so ga predvsem ročno, za kar so potrebovali veliko ljudi. Po opravljenem delu pa so se med plesom sprostiti in pozabili na ves napor. Ples je bil tudi obvezen del družabnega življenja, saj so se tako spoznavali mladi fantje in dekleta. Skratka, ni je bilo priložnosti, za katero ne bi obstajal primeren ples.

Medtem ko so starejši ljudski plesi še povsem slovenski, pa so skoraj vsi novejši (od 17. stoletja dalje) tujega izvora, a so nekatere plesalci prilagodili slovenskim

razmeram. Za starejše plesno izročilo so značilni skupinski plesi in preprosti plesni elementi, za novejše pa plesi v parih in bolj zapleteni plesni elementi.

2.2.1. Etnokoreologija

Etnokoreologija – veda o plesnem izročilu nekega naroda ples pojmuje kot vsako človekovo ritmično gibanje, ki ni pridobitno, ampak služi oz. je služilo kultnemu ali magičnemu namenu, izražanju neke vsebine ali ideje in tudi zabavi. Ples raziskuje kot umetnostni pojav, pogloblja se v njegovo obliko in vsebino, preučuje njegovo družbeno vlogo in človekovo razmerje do plesnega izročila. Etnokoreologija ne preučuje le plesnih oblik, ampak tudi najpreprostejše gibanje, kot so tek, poskakovanje ali obhod. Mnogokrat so te prvine najbolj zanimiv predmet preučevanja, saj ponekod predstavljajo najstarejše izročilo, ki pa v zavesti človeka ne živi kot ples. Pogosto jih odkrijemo pri raziskovanju človekovih navad in verovanj, kjer se najpogosteje pojavljajo (Ramovš, 1980).

Eden prvih, ki je v svojem pisanju omenjal ljudski ples, je bil J. V. Valvasor. Opisuje jezik, šege in navade ter oblačila Gorenjcev, Dolenjcev, Uskokov, Vlahov, kranjskih Hrvatov, Vipavcev, Rečanov, Istranov in Kraševcev. Valvasor sicer ne opisuje ljudskih plesov kot zaporedja korakov, pač pa ga zanimajo okoliščine plesa. Poroča o veselju do plesa, natančno navaja, kje in kdaj so plesali, kje je bilo plesišče, koliko časa je ples trajal in kako se je odvijala plesna zabava nasploh. Na podlagi opisov lahko le sklepamo oziroma domnevamo, kaj so plesali.

Večina starejšega plesnega izročila na Slovenskem se je izgubila, nadomestili so ga novi plesi, ki so k nam prišli predvsem iz nemško govorečih dežel srednje Evrope, se na nek način prilagodili slovenskemu narodu in postali ljudski. K nam so jih večinoma prenašali frentarji,¹ ki so šli na tuje z željo po izpopolnjevanju v svojem poklicu. V tujini so srečevali drugačno glasbeno in plesno kulturo in jo ob vrnitvi domov posredovali svojim rojakom. Posredniki tujega izročila so bili tudi vojaki na služenju vojaškega roka v tujih, predvsem avstrijskih deželah.

---

¹ Rokodelci

Prenašalci so si ponavadi zapomnili le bistvene sestavine plesa, velikokrat so ga poenostavili in prilagodili svojemu načinu plesanja. Običajno so ga prikrojili melodiji, ki jim je ostala v spominu. Kasneje so se jim pridružili tudi godci,² ki so preplavili celotno slovensko ozemlje; izjema je bila le Rezija.

Najpomembnejši etnokoreolog na Slovenskem je bil France Marolt, ki je leta 1934 pri Glasbeni matici ustanovil Folklorni inštitut, intenzivnejše raziskovanje pa se je razmahnilo šele po koncu druge svetovne vojne. Danes je temeljna dejavnost Glasbenonarodopisnega inštituta, v katerega se je preimenovala Glasbena matica, poleg raziskovalnega dela predvsem izdajanje zbirk ljudskih pesmi, izpopolnjevanje, hranjenje in objavljane izjemnega arhiva na kasetah in zgoščenkah, spremljanje sodobne dejavnosti, povezane z glasbenim in s plesnim izročilom, in strokovno posredovanje na tistih področjih, kjer se folklorizem oplaja ob pesemski, glasbeni in plesni dediščini. V naglo spremenjenem načinu življenja je Glasbenonarodopisni inštitut spremljal izginjajočo podobo ljudske kulture, v času globalizacije, spreminjanja in odpravljanja meja pa v podobi ljudskih pesmi, inštrumentalne glasbe in plesa ugotavlja prepoznavne oblike slovenske istovetnosti in v odnosu do kulture, ki nas obdaja, išče njene razmejitve in prepletanja. S temi spoznanji omogoča védenje o nas samih in uveljavlja Slovenijo v evropskem in svetovnem merilu.

V zadnjem času je eden najvidnejših etnokoreologov tudi Mirko Ramovš, ki je lansko leto prejel nagrado JSKD³ za življenjsko delo. Mirko Ramovš raziskuje zgodovino in razvoj plesnega izročila na Slovenskem ter njegovo mesto v izročilu evropskih narodov. Ukvarja se z revitalizacijo plesnega izročila, občasno pa tudi z rekonstrukcijami njegove nekdanje, včasih le v obrisih znane podobe. O ljudskih plesih je predaval na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, več kot 20 let pa na mednarodni šoli folklore.

S prevzemom umetniškega vodstva Akademске folklorne skupine France Marolt, ki je sovpadal s prevzemom nalog raziskovalca slovenskega plesnega izročila na Glasbenonarodopisnem inštitutu, je hkrati prevzel skrb za razvijanje folklorne dejavnosti. Raziskovanju plesnega izročila na terenu in njegovemu postavljanju v

---

² Kdor igra na preprosto glasbilo, zlasti na podeželju

³ Javni sklad za kulturne dejavnosti

nove odrske okvire Akademске folklorne skupine France Marolt ter številnih drugih skupin na Slovenskem so sledila izobraževanja vodij folklornih skupin (Knific 2008).

Zanimivo je, da je slovensko plesno izročilo dokaj enotno: po vseh pokrajinah so plesali bolj ali manj iste plese, razlikovali so se le v imenih in določenih korakih. Drugače je samo v Beli krajini, ki je edina slovenska pokrajina, kjer poznajo kolo, in v Reziji.

Plesno izročilo, kakršnega poznamo danes, se je oblikovalo večinoma na podlagi povojnega terenskega raziskovanja, prikazan je le ples s konca preteklega in prve polovice tega stoletja. Plesno izročilo prejšnjega časa je neznano, vse je le ugibanje, ker so pisani in likovni viri izredno skromni.

Ljudski ples je spremljal slovenskega malega človeka ob vseh življenjsko pomembnih obdobjih (vstop v svet odraslih, poroka), praznikih, največkrat pa so z njim zaključili delo na polju, npr. ob košnji, žetvi, ličkanju koruze, trgatvi, spravljanju stelje ... V ljudskih plesih se je zrcalil temperament Slovencev, njegova duša in značaj, njegova ustvarjalnost in prešernost.

Pestra oblačila in ljudski inštrumenti kažejo na veliko ustvarjalnost Slovencev, zato je vredno, da ga spoznajo tudi današnji rodovi mladih.

2.2.2. Folklorne skupine

Najpomembnejši vir raziskovanja in ohranjanja naše ljudske plesne dediščine so še vedno folklorne skupine, ki delujejo v vseh večjih krajih po Sloveniji. Na prireditvah ob različnih praznikih, oblečeni v narodne noše, ljudem prikažejo svoje znanje plesa. Obujajo stare običaje, ohranjajo ljudsko pesem, oblačila tistega časa ter ohranjajo šege in navade naših prednikov.

Profesionalne folklorne skupine, ki bi se ukvarjala s poustvarjanjem plesne, glasbene in oblačilne dediščine ter v bi sodobnost prenašala prvine preteklih šeg in navad, na Slovenskem nimamo. Obstaja pa vrsto uglednih ljubiteljskih folklornih skupin, ki ob strokovni podpori interpretirajo pretekle načine življenja (predvsem tiste, ki so

povezane z ljudskim plesom in s pesmijo) in dosegajo ugledno odmevnost v mednarodnem kulturnem prostoru. Poleg tega imamo na Slovenskem številne skupine in posameznike, ki se ukvarjajo z ohranjanjem in s poustvarjanjem glasbenega izročila – tako skupine pevcev oziroma pevk ljudskih pesmi kot tudi godčevske skupine, ki se glede na cilje delovanja bolj ali manj približujejo preteklim glasbenim izrazom.

Na področju folklorne dejavnosti je v zadnjem času velik porast predvsem otroških folklornih skupin, ki črpajo gradivo za svoje delovanje iz otroškega izročila. Pri tem ima pomembno vlogo tudi čedalje bolj kakovostno izobraževanje mentorjev folklornih skupin, ki je primerno tako za začetnike kot za tiste, ki želijo dopolniti svoje znanje in poznavanje tega področja. Z njimi spodbujajo ljubiteljske ustvarjalce k iskanju lastnega izraza, sproščanju kreativnosti ter spoznavanju zakonitosti ustvarjanja na področju folklorne dejavnosti.

Pomembno vlogo pri razvijanju folklorne dejavnosti imajo srečanja otroških in odraslih folklornih skupin ter srečanja pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž, ki jih vsako leto pripravlja Javni sklad za kulturne dejavnosti, pod okrilje katerega sodi tudi izobraževanje.

Izjemno pomembna so tudi mednarodna sodelovanja, ki so namenjena preverjanju dosežkov slovenskih skupin v mednarodnem prostoru. Na tak način promovirajo slovensko kulturno ustvarjalnost in omogočajo navezovanje čezmejnih kulturnih stikov, kar je še posebej pomembno za našo narodno manjšino na tujem.

2.2.3. Folklorna skupina KUD Oton Župančič Sora

Kulturno-umetniško društvo Oton Zupančič Sora v občini Medvode je društvo, ki v svoji dolgi in bogati tradiciji združuje tako mlade kot starejše občane. Ustanovljeno je bilo leta 1949 na pobudo pisatelja Frana Saleškega Finžgarja, krajana Sore.

V Sori, vasi, ki je od Medvod oddaljena približno 2 km v smeri Škofje Loke, ima društvo svojo kulturno dvorano, v kateri ustvarjajo kar štiri sekcije.

Dramska sekcija ima dve skupini amaterskih igralcev, in sicer v skupini z imenom Gledališče pod svobodnim soncem ustvarjajo odrasli, medtem ko se mladina predstavlja z imenom Gledališče mladih pod svobodnim soncem.

Pevska sekcija ponuja kar tri skupine izvrstnih pevcev in pevk – moški pevski zbor, mešani oktet Lipa in dekliški pevski zbor Polončice.

Likovna sekcija ponuja različne možnosti ustvarjanja v slikarskem klubu, klubu plastikov in pri fotografih.

Folklorna skupina je bila ustanovljena leta 1973; pobudnica in voditeljica prvih deset let je bila Marija Veber. Na začetku so vadili samo z eno skupino, v zadnjem času delujejo tri: mladinsko-otroška, starejša in mlajša. Vodita jih mati in hči, Alenka in Urška Perme. Za glasbeno spremljavo pa na harmoniki poskrbi sin oz. brat Urban Perme.

Člani KUD-a Oton Zupančič iz Sore so znani tudi izven meja občine Medvode, saj so bili na kar nekaj mednarodnih gostovanjih po Evropi, še posebej pri slovenskih izseljencih na Švedskem.

Letos KUD Oton Župančič Sora praznuje 60 let obstoja.

1.3. OSNOVNA ŠOLA

2.3.1. Športna vzgoja

Športna vzgoja vzgaja in uči o športu, skozi šport in za šport. Pomembno je, da otroka naučimo raznovrstnih gibalnih spretnosti, osnov različnih športov, ki mu bodo prišle prav tudi po končanem šolanju. To so spretnosti, pri katerih poznavanje ene plati omogoča lažje osvajanje drugih.

Temeljna lastnost šolskega sistema je nenehno spreminjanje. Nekoč so menili, da nekaj telovadbe v šoli že ne more škoditi, z leti je športna vzgoja pridobivala na veljavi, najprej kot eden bolj obrobni predmetov, kasneje pa z jasneje opredeljenimi cilji kot enakovreden predmet v vseh šolskih programih.

Danes športna vzgoja ni le posredovanje športnega znanja ter razvoj gibalnih sposobnosti in telesnih značilnosti, temveč tudi proces motivacije za zdravo življenje in socializacije.

Šolska športna vzgoja je tisti del športa in hkrati tudi tisti del šolskega programa, pri katerem zelo načrtno, strokovno in celovito vplivamo na mlade generacije, jim razvijamo odnos do športa in zdravega življenja. Šolski šport daje tudi možnost za druženje, oblikovanje posameznikovega mesta v družbi, upoštevanje socialnih norm in nenazadnje odvrča mlade od različnih zasvojenosti.

Z izbranimi vsebinami, s cilji, z metodami in oblikami pri rednem in kakovostnem športno-vzgojnem procesu si prizadevamo prispevati k skladnemu razvoju in zdravju otrok in jih hkrati navajati na vključevanje v športne dejavnosti v njihovem prostem času tako v šoli kot zunaj nje.

Otroka je treba že v zgodnji mladosti usmerjati glede odnosa do športa. To je prvenstveno vloga staršev, ki naj bi otroka pozitivno spodbujali, da bi v športu iskreno užival, da bi bil bolje telesno pripravljen, da bi imel občutek, da dosega pomembne stvari, da bi o sebi izoblikoval dobro mnenje in da bi bil spretnejši.

Vloga športnega pedagoga v šoli je izjemno pomembna. Od njega je odvisno, ali bo otrokova športna izkušnja kakovostna, izpolnjena z veseljem in užitkom ter vseživljenjska.

Naloga športnih pedagogov je tako pripraviti otroka in mladostnika, da uživa v uri športne vzgoje, posledično raje osvaja novo znanje, razvija raznovrstne sposobnosti ter s tem krepí samopodobo in samozavest. Šport je pomemben za zdravje, za delovno učinkovitost, kratka, je zelo koristen ... Vendar ne smemo upoštevati le zunanjih vrednot, temveč predvsem notranje motive: uživanje v gibanju, tekmovanju, obvladanju spretnosti, premagovanju samega sebe. Druga pomembna naloga športnih pedagogov je usmerjanje otrok in mladostnikov k rednemu ukvarjanju z rekreativnim športom ali usmerjanje v posamezno športno panogo, glede na njihove motorične sposobnosti.

Gibanje je zelo pomembno in naloga športnih pedagogov je, da otroci in mladostniki spoznajo, zakaj je gibanje potrebno, hkrati jim mora postati samoumevno.

Boljše telesno zdravje pomeni tudi boljše duševno zdravje. Dejstvo je, da gibalno aktivni otroci in mladostniki, ki del energije usmerjajo v telesno naprežanje, lažje prenašajo psihične obremenitve in stres ter ob takih stanjih tudi ustrezno ukrepajo.

Telesna aktivnost oziroma napor z ustrezno obremenitvijo je tudi stres za organizem. Vendar pa je stres za telo ob primerni energiji in ob primerni časovni razporeditvi koristen. Športna aktivnost daje občutek, da smo z lastnim trudom in lastnim prizadevanjem napravili nekaj koristnega zase. To je zagotovo zelo pozitivna izkušnja, ki lahko pomembno prispeva k samozaupanju in samospoštovanju ter pomaga pri obvladovanju stresa in obremenitev.

2.3.2. Cilji športne vzgoje v osnovni šoli

Cilj športne vzgoje je usposobiti mlade, da sprejemajo šport kot vrednoto in kulturno samoumevnost v vseh življenjskih obdobjih. Seznaniti jih s čim več športnimi zvrstmi (igre z žogo, igre z loparji, borilni športi, kolesarjenje, drsanje, rolanje, ples, aerobika...), z zakonitostmi športne vadbe, vplivi športa na organizem, intenzivnejšo

vadbo v določeni športni zvrsti, rednim spremljanjem razvoja mladostnikovih telesnih značilnosti in sposobnosti ter samostojnost pri načrtovanju vadbe. Mladostnik naj bi znal tudi kritično presojati različne negativne pojave v športu (prepovedana poživila – doping, manipulacija s športniki, zvezdništvo, trženje).

V ciljih športne vzgoje Kovač (2004) navaja, naj bo športna vzgoja usmerjena k:

- ❖ zadovoljitvi otrokove prvinske potrebe po gibanju in igri,
- ❖ posamezniku prilagojenim razvojem gibalnih in funkcionalnih sposobnosti,
- ❖ pridobivanjem številnih in raznovrstnih vrst športnega znanja ter
- ❖ čustvenemu in razumskemu dojetju športa.

S poučevanjem in podajanjem primernih vsebin športne vzgoje uresničujemo naslednje splošne cilje:

- ❖ skrb za zdrav telesni razvoj:
  - skladna telesna razvitost in pravilna telesna drža,
  - splošna telesna vzdržljivost, gibljivost, moč, koordinacija gibanja, hitrost, ravnotežje, preciznost,
  - odpornost proti boleznim in sposobnost prenašanja naporov,
  - primerne navade: privajanje na red in ravnovesje v delu, učenju, spanju, prehrani, telesni dejavnosti, počitku, telesni negi in higieni,
  - razumevanje koristnosti športa za kakovostno preživljanje prostega časa.
- ❖ skrb za skladen razvoj osebnosti:
  - krepitev zdrave samozavesti in zaupanja vase,
  - spodbujanje medsebojnega sodelovanja, športnega obnašanja, zdrave tekmovalnosti in sprejemanja drugačnosti,
  - občutenje zadovoljstva ob doživljanju športa,
  - psihična razbremenitev.
- ❖ sprejemanje odgovornosti do narave in okolja ter naravne in kulturne dediščine.

2.3.3. Izhodišča in priporočila za delo športnega pedagoga

Športni pedagog pri svojem delu upošteva naslednja izhodišča (Kovač, 2001):

- spoštovati mora različnost interesov in zmožnosti učencev,
- športna vzgoja naj bo zasnovana tako, da omogoča psihično razbremenitev in kompenzacijo negativnih vplivov specifičnega delovnega okolja,
- udejanja naj vlogo športa v promociji zdravja,
- učno-ciljna naravnost kataloga znanj dopušča določeno stopnjo avtonomije šole in učitelja ter hkrati zahteva prevzem strokovne odgovornosti za ustrezno izbiro vsebin, učnih metod in oblik,
- spodbuja dožemanje športa kot načina druženja, zdravega življenja in ohranjanja naravnega ravnovesja,
- povezuje športno dejavnost z drugimi predmetnimi področji,
- spoštovati mora predpisane standarde in normativna izhodišča ter poskrbeti za varnost pri vadbi,
- posebno skrb mora nameniti nadarjenim za šport in otrokom s posebnimi potrebami,
- načrtno spremlja in vrednoti otrokove dosežke ter ga spodbuja k športni dejavnosti,
- načrtno mora spodbujati otroke k dobrim medsebojnim odnosom in k športnemu obnašanju,
- pedagoški proces vodi tako, da bo vsak učenec uspešen in motiviran,
- igra kot vir sprostitve in sredstvo vzgoje mora biti vključena v vsako uro športne vzgoje.

2.3.4. Obseg in struktura predmeta športna vzgoja

Predmet športna vzgoja se izvaja v vseh razredih osnovne šole in je obvezen za vse učence. Po šolski zakonodaji so učenci lahko oproščeni sodelovanja pri posameznih oblikah športne vzgoje. Po presoji zdravnika so lahko zaradi zdravstvenih razlogov za krajše ali daljše časovno obdobje delno ali popolnoma opravičeni. Če so učenci delno opravičeni, mora športni pedagog vsakemu posamezniku z zdravstvenimi težavami prilagoditi proces dela, skladno z napotki zdravnika. Gibanje in šport lahko

v teh primerih predstavljata pomembno sredstvo kinezioterapije in rehabilitacije (Kovač, 2001).

Program je z vidika razvojnih značilnosti učencev vsebinsko, organizacijsko in metodično razdeljen na tri šolska obdobja.

V tretjem obdobju osnovnošolskega izobraževanja šola učencem ponudi izbirne predmete kot del obveznega programa.

2.3.5. Izbirni predmeti

V Sloveniji ima ples bogato tradicijo, svoje mesto je tako dobil tudi v šolskem sistemu kot vsebina rednega učnega programa športne vzgoje, v zadnjem obdobju pa tudi kot izbirni predmet v zadnjem triletju osnovne šole.

Ples je v vseh šolah po Sloveniji del učnega načrta pri športni vzgoji, ponekod tudi predmet interesne dejavnosti, samostojni predmet izbrani šport – ples, ljudski plesi, starinski in družabni plesi in del izbirnega predmeta šport za sprostitev.

Učenci v času osnovnošolskega izobraževanja pri plesu spoznajo preproste otroške plesne igre, osnovne korake družabnih in ljudskih plesov ter posamezne ljudske plesne igre po pokrajinah, povezane v preproste sklope.

Ples je tista umetnostna zvrst, pri kateri lahko učenci v največji meri sodelujejo z lastno aktivnostjo in ustvarjalnostjo kot posamezniki in tudi v skupini.

Svoje znanje s področja plesa nadgradijo v interesnih dejavnostih, v nekaterih šolah kot Šolski plesni festival, ponekod tudi kot otroške folklorne skupine.

2.3.6. Izbirni predmet plesne dejavnosti

V tretjem triletju osnovne šole so izbirni predmeti del obveznega programa osnovne šole. Pri predmetu imamo na razpolago 35 oziroma 32 ur letno. Z njimi osnovna šola omogoča ponudbo, da učenci in starši svojo izbiro ustvarijo oziroma oblikujejo svoj predmetnik, učenec pa lahko vsako leto spremeni svojo izbiro. Izbirni predmet učenci obiskujejo eno leto in so na koncu leta ocenjeni.

Učenci na družboslovnem področju izbirajo med plesnimi dejavnostmi ples, ljudski plesi ter starinski in družabni plesi. Vsak od njih dopušča izbor posameznega enoletnega programa.

2.3.7. Cilji izbirnih predmetov s plesnega področja:

❖ Spoznavno področje:

Vsak človek mora poznati umetnost in njene različne zvrsti. Zato si mora že v šolski dobi z védenjem o plesu (nekaj zgodovinskih podatkov, védenje o gibalnih možnostih človeškega telesa, ljudskih, družabnih plesih) oblikovati svoja merila, ki mu bodo pozneje v pomoč pri opredeljevanju, odzivanju, primerjanju in presojanju plesnih dogodkov, ki se jih bo aktivno ali pasivno (kot gledalec) udeleževal.

❖ Telesno-gibalni cilji:

Ples služi za razvijanje otrokovega občutka za disciplino in obvladovanje lastnega telesa, obvladovanje posameznih delov telesa in njegovih gibalnih sposobnosti, vzgaja dobre reflekse, obvladovanje ritma in prostora in razvija celotne otrokove psihomotorične sposobnosti in spretnosti. Otroci, ki prihajajo v šolo, imajo nemalokrat omejeno zalogo gibalnih navad. Zato je cilj plesne vzgoje v šoli tudi skrb za telesno zdravje otrok s preventivnim in terapevtskim delovanjem pri različnih motnjah in telesnih okvarah drže zaradi dolgotrajnega sedenja, prenašanja množice učbenikov, zvezkov in dodatnega pribora, saj širi gibalne navade mladostnikov. Hkrati ples daje nešteto možnosti telesnega izražanja. S plesnimi dejavnostmi v šoli bomo zato dosegli vsestranski harmoničen razvoj vseh telesnih in duševnih zmogljivosti tako občutljivega bitja, kot je otrok.

❖ Socialni cilji:

S plesom razvijamo otrokove zmožnosti navezovanja stikov tako z bližnjo kot z daljno okolico in ga navajamo na pravilen odnos do drugih ljudi. Ples je torej učinkovito sredstvo socializacije. To dosežemo s skupinskimi vajami in skupinskimi plesi, med katerimi so nekateri parni plesi še posebej primerni za sproščeno medsebojno sodelovanje. V skupini otroci podrejajo lastne interese skupnim in s tem razvijamo razumevanje, obzirnost in strpnost. Sodelovanje pa ni osnovano le na odnosih med učenci, ampak tudi med učenci in učitelji.

❖ Čustveni cilji:

Razvijanje otrokove domišljije, ustvarjalnosti, poetičnosti in s tem veselja nad doživljanjem samega sebe in nad postopnim obvladovanjem spretnosti, ki so zato potrebne, je eden pomembnih ciljev tega predmeta. Hkrati ples daje možnosti za razvijanje vseh duševnih zmožnosti otroka in zavesti o usklajenosti dobrega počutja, povezanega s plesno dejavnostjo.

❖ Motivacijski cilji:

Ples v šoli je ples za vse. Učencev zanj ni težko motivirati, saj večina že v zgodnji mladosti večkrat samodejno začneja z različnimi oblikami poskakovanja, skakanja in vrtenja v lastnih ritmih, ki vodijo k poplesavanju in plesu.

Vsakega učenca pa je treba usmerjati tako, da se bo počutil cenjenega in pri tem je posebej pomembna učiteljeva pomoč tako pri skupinskem kot tudi individualnem vodenju. Predvsem je ta pomoč potrebna pri ugotavljanju in spremljanju gibalnih sposobnosti in osebnostnih značilnosti učencev, pri pripravi ustreznih obremenitev in za spodbudno vrednotenje in ocenjevanje napredka posameznih učencev.

❖ Estetski cilji:

Ples že sam po sebi predstavlja ustvarjalnost in umetniško izražanje, doživljanje in vrednotenje lepega in so zato prav pri plesnih dejavnostih estetski cilji najbolj izraženi.

❖ **Moralno-etični cilji:**

S plesom si učenci prisvajajo tudi norme vedenja. To vodi k izoblikovanju določenih vrednot in vrednostnih sodb o sebi in drugih. Učence s plesno dejavnostjo uvajamo v preprosto, a resnično reklo: "Gib naredi človeka". Otrok, ki ne mara plesa, je kot otrok, ki se ne mara igrati. Vse prepogosto iz našega življenja izrivamo ples, ki ostane prikrit v nas samih. Zato je še toliko bolj pomembno, da gojimo ples v šolski dobi vsakega odraščajočega otroka. (Kovač, 2001).

V šolskem letu 2003/04 smo na OŠ Preska prvič k izbirnim predmetom s področja plesa povabili učence 7. razredov. Skupaj z njimi smo odkrivali neznanost; tudi z njihovo pomočjo so danes izbirni predmeti s področja plesa med učenci, še posebej med fanti, priljubljeni.

2.3.8. Osnovna šola Preska

Osnovna šola Preska je bila ustanovljena leta 1930, ko so zgradili staro šolo, leta 1964 dozidali novo šolsko stavbo in 1974 še telovadnico. Šolo obiskuje 380 učencev, iz bolj oddaljenih vasi se vozijo z avtobusom.

Pouk poteka v eni izmeni, začne se ob 8.15 in konča okoli 15.00. Učenci lahko izbirajo med večjim številom izbirnih predmetov, med katerimi sta poleg ostalih tudi nemščina in francoščina. Na športnem področju pa jim nudimo šport za sprostitev, šport za zdravje, izbrani šport odbojka, ples, ljudski plesi, starinski in družabni plesi. Svoje znanje dopolnjujejo v naravoslovnem, prometnem in biološkem krožku. Ročne spretnosti lahko preizkusijo v likovnem krožku in krožku ročnih del. Z veseljem obiskujejo tudi tečaje tujih jezikov, dramski krožek ter pevski zbor. Aktivni so v športnih dejavnostih, kot so badminton, košarka, odbojka, nogomet, atletika in Šolski plesni festival. Na šoli deluje tudi planinski krožek, ki sodeluje z ostalimi šolami v občini.

Šola ima dve podružnici, in sicer devetletno osnovno šolo na Topolu in prvo ter drugo triado v Sori.

Podružnična osnovna šola je na Topolu že več kot 45 let. Je med najvišje ležečimi šolami v Sloveniji in je popolna devetletka, obiskuje jo 27 učencev, ki jih poučuje 6 učiteljev. Pouk poteka v kombiniranih oddelkih. Na šoli je zelo dejavna dramska skupina, ki uprizarja igrice za krajanje, učenci pa z veseljem sodelujejo v pevskem zboru. Na šoli delujejo tudi likovni, športni, računalniški in vrtnarski krožek. Šola živi in dela za kraj.

Podružnična osnovna šola Sora nadaljuje tradicijo šolstva že od leta 1873, ko je bilo zgrajeno prvo šolsko poslopje. Da je šola srce kraja, so dokazali krajanje predvsem s tem, ko so si dolga leta prizadevali za novo šolo. Odprli so jo avgusta 1996. Šola je štirirazrednica, s telovadnico in z lepo urejeno okolico. Obiskuje jo približno 50 učencev. Na šoli delujejo športni, likovni, novinarski krožek in pevski zbor. Učenci v šestem razredu pridejo na matično šolo v Preski.

Posebno pozornost poleg zdravstvene in zobozdravstvene preventive namenjamo še navajanju učencev na zdrav življenjski slog in zdravo prehrano, preventivnemu delu na razrednih urah, preprečevanju raznih odvisnosti, duševnemu in telesnemu zdravju otrok in vseh zaposlenih na šoli. Kolektiv se trudi ustvarjati pozitivno delovno okolje za učence in učitelje. Posebno pozornost tako namenjamo pozitivnemu samovrednotenju učencev in učiteljev s pomočjo projekta Razvijanja pozitivne samopodobe in občutka lastne vrednosti; v ta namen na šoli deluje posebna skupina učiteljev.

Šola je vključena tudi v mednarodni projekt Comenius – »koščki Evrope – popolna slika«, kjer sodelujemo s šolami v Španiji, na Slovaškem, Škotskem in v Nemčiji.

V letošnjem letu smo sodelovali tudi v projektu MŠŠ »E-gradiva v šoli«; pouk športne vzgoje smo popestrili s predvajanjem gibanja z zamikom, nad katerim so bili učenci navdušeni.

Več o šoli je dostopno na spletni strani <http://www.ospreska.si/default.aspx>.

1.4. OSNOVNOŠOLCI IN LJUDSKO IZROČILO

V raziskavi društva Center za pomoč mladim (Rozman, 2008) o nezadovoljstvu mladih so mlade vprašali, kdo jim največkrat povzroča nezadovoljstvo. Kot izvor nezadovoljstva mladi največkrat navajajo učitelje in sebe. Prezemajo torej odgovornost za lastno nezadovoljstvo, za individualno »nesrečo«. Pravijo, da svoje zadovoljstvo lahko nadzirajo le sami in le sami lahko nekaj naredijo, da postanejo zadovoljni. Vendar po drugi strani na sistem, kot je npr. šola, nimajo vpliva. Tisto zadovoljstvo, ki je odvisno od njih, se nanaša predvsem na zadovoljstvo po uresničenem cilju ali dobremu dnevu. Če se je pred kratkim pri delu z mladimi kazala tendenca zavedanja in uveljavljanja pravic s strani mladostnikov, se v zadnjem času kaže tendenca prevzemanja odgovornosti na svoja pleča, četudi jim nezadovoljstvo povzročajo drugi.

Mladi so na vprašanje, kateri zunanji dejavniki najbolj vplivajo na njihovo zadovoljstvo, na prvih štirih mestih razvrstili aktivnosti, ki jih lahko damo pod skupni imenovalec socialni stiki: glasba, zabava, druženje in pogovor. Kljub bolj individualiziranemu življenju mladostnikov, mladim od 14 do 19 let, socialni stiki še vedno pomenijo možnost, da se imajo dobro. Socialni stiki predstavljajo možnost za tešenje svojih potreb in preverjanje lastne identitete. Dodajajo tudi oceno mladih o obvladovanju socialnih veščin. Kar 92,9 % vseh mladih je mnenja, da so jim za zadovoljstvo pomembne socialne veščine.

Za uspešnost in motivacijo učencev, da se pridružijo izbirnemu predmetu ljudski plesi, je torej ključno zadovoljstvo ob končanem delu. Hkrati pa so izjemno pomembni tudi socialni stiki in pogovor, saj tako zadovoljijo svoje lastne potrebe in preverjajo svojo identiteto med sovrstniki.

Ker sem želela, da učenci povedo svoje mnenje o ljudskem izročilu, ljudskih običajih in ljudskem plesu ter v želji po seznanitvi s tem, kolikšno je njihovo znanje oziroma vedenje o tej tematiki, sem na OŠ Preska, Medvode, opravila anketo.

Predmet diplomskega dela je tako anketni vprašalnik, ki sem ga pripravila za tri ciljne skupine :

- učence, ki obiskujejo izbirni predmet ljudski plesi,
- starejše (v našem primeru starše anketiranih učencev),
- plesalce folklorne skupine KUD Oton Župančič iz Sore.

Ugotovitve ankete so bile izhodišče za pripravo učnega načrta za izbirni predmet ljudski plesi v osnovni šoli, ki je sestavni del diplomskega dela.

2. CILJI

V skladu s predmetom in problemom raziskave so cilji diplomskega dela naslednji:

- ❖ proučiti, kakšen je odnos mladih do ljudskih plesov, iger in glasbe,
- ❖ proučiti, ali mladim ljudski ples še vedno pomeni določeno vrednoto,
- ❖ ugotoviti, kje se ljudje srečujejo z ljudskim plesom,
- ❖ ugotoviti, kako anketiranci vidijo razvoj ljudskega plesa v prihodnje.

3. METODE DE LA

3.1. VZOREC ANKETIRANCEV

V vzorec je bilo zajetih 16 učencev 8. razreda OŠ Preska, ki so v šolskem letu 2005/06 obiskovali izbirni predmet ljudski ples, 26 staršev (v starosti od 34 do 70 let) in 25 plesalcev folklorne skupine KUD Oton Zupančič iz Sore.

Vsaka od anketiranih skupin je dobila nekoliko drugačen vprašalnik, vsem pa so bila skupna vprašanja, ki so vezana na zastavljene cilje.

3.2. VZOREC SPREMENLJIVK

V raziskavi sem uporabila vprašalnik, ki je bil za vsako skupino anketirancev drugačen in vsebuje vprašanja s področja, ki zajema ljudsko izročilo, običaje in ljudske plese.

Vprašalniki vsebujejo naslednje spremenljivke:

Učenci merjenci:

- Ali si kdaj že slišal/-a za ljudsko izročilo?
- Si že kdaj plesal/-a ljudske plese?
- Poznaš spodaj navedene plese oz. igralne igre?
- Kje opaziš ali zaslediš ljudske plese?
- Ali misliš, da je dandanes ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih?
- Ali misliš, da so nove glasbene zvrsti izpodrinile ljudski ples in glasbo?
- Kakšen je tvoj odnos do ljudskih plesov, iger in glasbe?
- Misliš, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

Starejši:

- Se še spominjate, kako ste se seznanili z ljudskimi običaji?
- S kom in kje ste se srečevali z ljudskim izročilom?
- Se še spomnite katere od ljudskih pesmi?
- Mislite, da je danes med mladimi ljudsko izročilo še vedno to, kar je bilo?
- Kje najpogosteje zasledite ljudske plese?
- Ali menite, da je dandanes ljudski ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih?
- Kakšen se vam zdi današnji odnos mladih do ljudskega izročila?
- Ali mislite, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

Plesalci:

- Kaj je bil tvoj razlog, da si se včlanil/-a v folklorno skupino?
- Koliko časa že obiskuješ folklorno skupino?
- Kaj ti je tam najbolj všeč?
- Ali misliš, da tvoji vrstniki, ki ne obiskujejo folklore, poznajo ljudske plese?
- Ali ti je žal, da si se včlanil/-a?
- Ali veliko nastopate po Sloveniji in v drugih državah?
- Ali misliš, da so nove glasbene zvrsti izpodrinile ljudski ples in glasbo?
- Ali misliš, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

3.3. METODA OBDELAVE PODATKOV

Podatki so obdelani s statističnim programom SPSS (Statistical Package for the social Sciences). Izračunane so frekvence (podprogram FREQUENCES).

4. REZULTATI

4.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

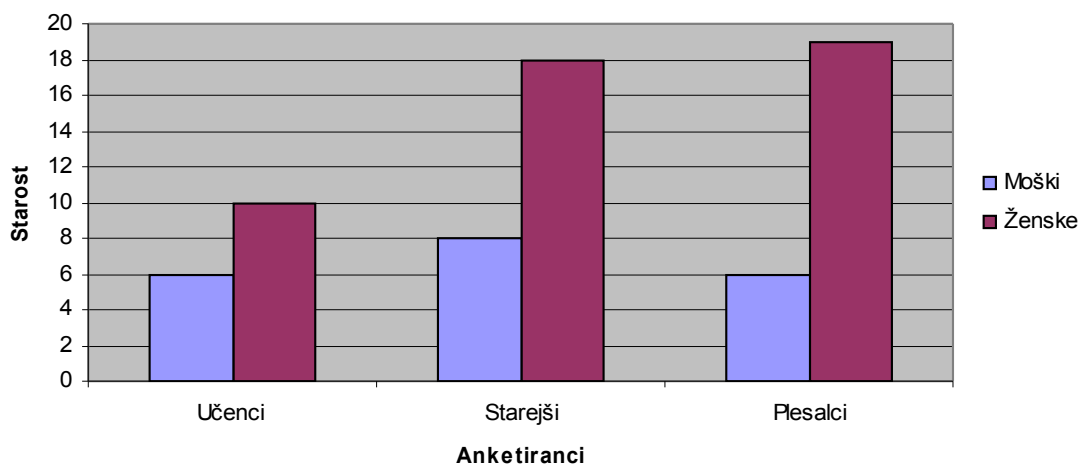
V anketi je sodelovalo 16 učencev OŠ Preska, 26 staršev in 25 plesalcev folklorne skupine KUD Oton Zupančič iz Sore. Dve tretjini učencev in njihovih staršev je iz vaškega okolja, kar je pomemben dejavnik pri predmetu raziskave.

Preglednica 1: Spol anketiranih

Učenci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Moški</i>	6	37 %
	<i>Ženske</i>	10	63 %
	<i>Skupaj</i>	16	100 %

Starejši		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Moški</i>	8	31 %
	<i>Ženske</i>	18	69 %
	<i>Skupaj</i>	26	100 %

Plesalci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Moški</i>	6	24 %
	<i>Ženske</i>	19	76 %
	<i>Skupaj</i>	25	100 %

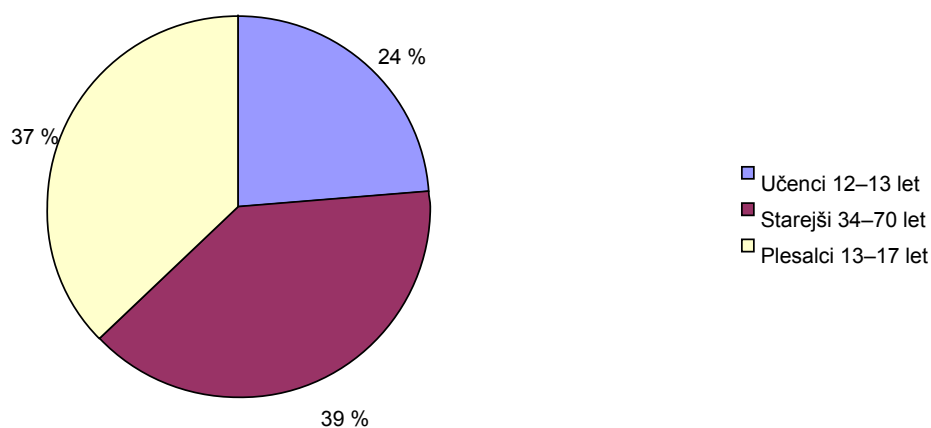

Graf 1: Spol anketiranih

Iz grafa 1 je razvidno, da so anketirane večinoma ženske (70 % in več), manjši del je moških. Podobno razmerje med spoloma se ponavlja pri vseh anketiranih skupinah: učencih, starejših in plesalcih.

Preglednica 2: Starost anketiranih

Starost		Starost	Št. odgovorov
	<i>Učenci</i>	12–13 let	16
	<i>Starejši</i>	34–70 let	26
	<i>Plesalci</i>	13–17 let	25

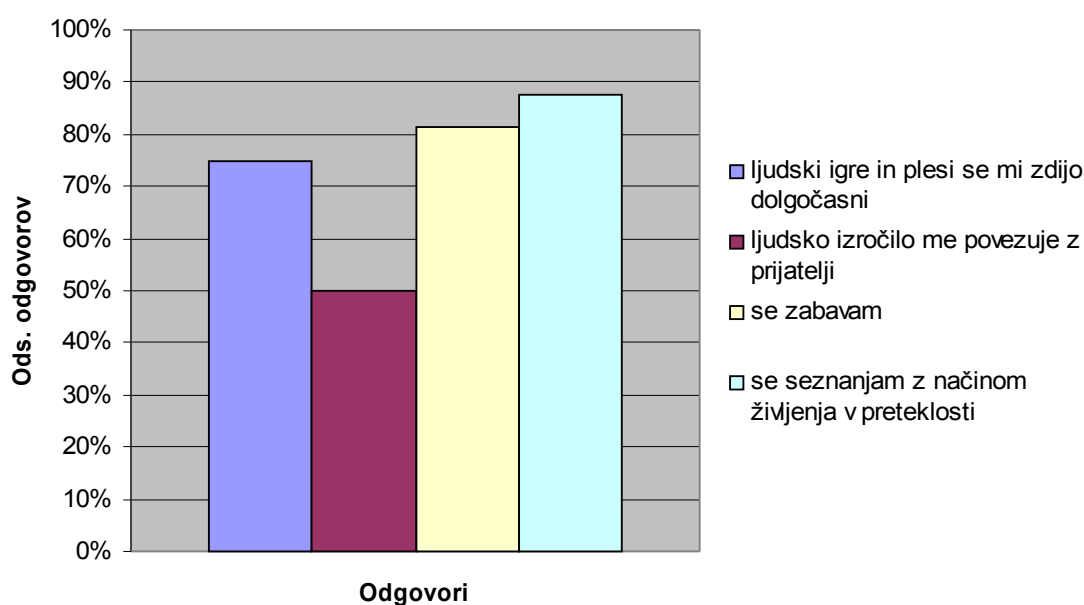
Graf 2: Starost anketirancev

Iz grafa 2 je razvidno, da je največ anketiranih (39 %) starejših od 34 let, 37 % je plesalcev, ki so stari od 13 do 17 let, najmanj pa je plesalcev, ki so stari od 12 do 13 let (24 %).

4.2. ODNOS MLADIH DO LJUDSKIH PLESOV, IGER IN GLASBE

Preglednica 3: Kakšen je tvoj odnos do ljudskih plesov, iger in glasbe?

Učenci	Št. odgovorov	% odgovorov
<i>Ljudski igre in plesi se mi zdijo dolgočasni.</i>	12	75 %
<i>Ljudsko izročilo me povezuje s prijatelji.</i>	8	50 %
<i>Zabavam se.</i>	13	81 %
<i>Seznamam se z načinom življenja v preteklosti.</i>	14	87 %

Graf 3: Poznavanje ljudskih plesov, iger in glasbe učencev merjencev

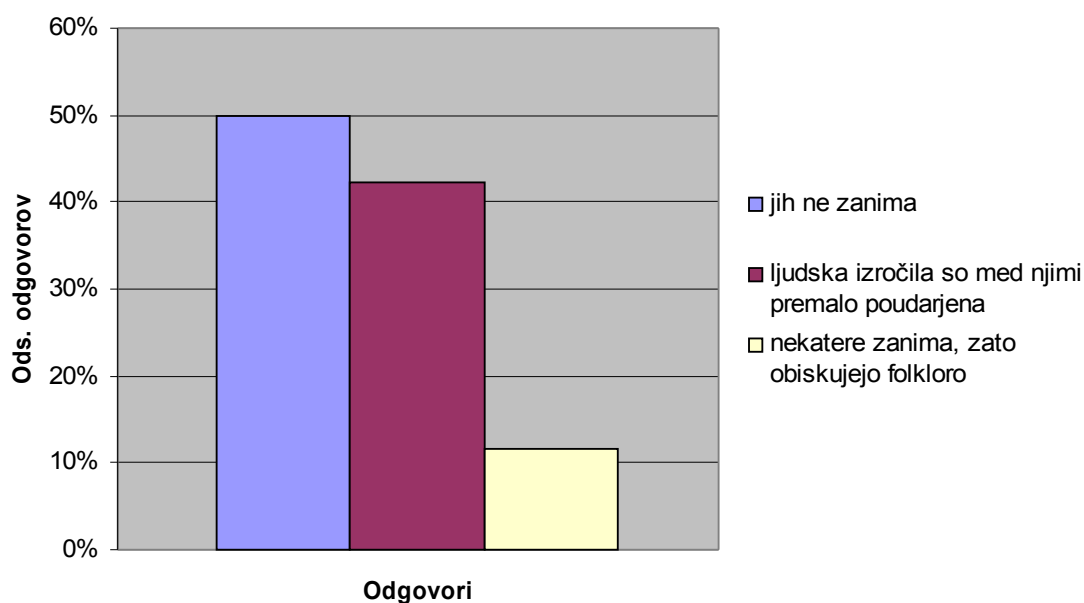
Večina učencev (87 %) meni, da se preko ljudskih plesov, iger in glasbe seznanja z načinom življenja v preteklosti. Podoben odstotek (81 %) je mnenja, da se pri tem zabavajo. Polovico anketirancev ljudsko izročilo povezuje s prijatelji, tri četrtine (70 %) pa jih meni, da so ljudski plesi dolgočasni.

Ustno izročilo in zabava sta, kot kaže, tudi dandanes prisotna med mladimi. Čeprav velikokrat menimo, da so današnji mladi generacija računalnikov in televizije, anketa kaže, da v povezavi z zabavo in s prijatelji sprejemajo tudi tradicijo in izkušnje svojih prednikov.

Preglednica 4: Kakšen se vam zdi današnji odnos mladih do ljudskega izročila?

Starejši	Št. odgovorov	% odgovorov
<i>Jih ne zanima.</i>	13	50 %
<i>Ljudska izročila so med njimi premalo poudarjena.</i>	11	42 %
<i>Nekatere zanima, zato obiskujejo folkloro.</i>	3	11 %
<i>Drugo.</i>		

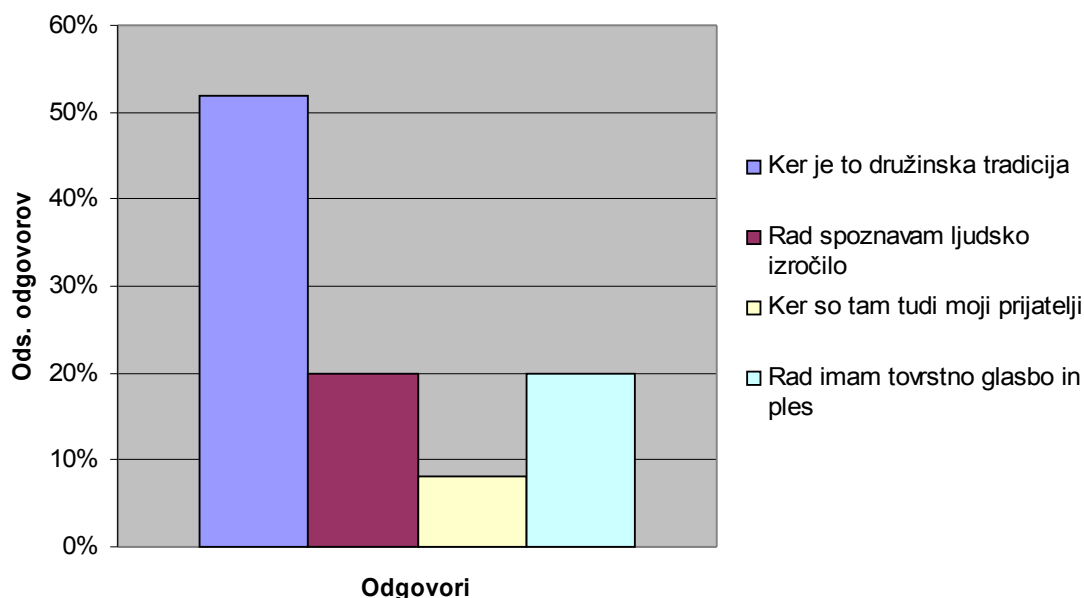

Graf 4: Odnos učencev do ljudskega izročila po mnenju starejših

Mnenje polovice starejših (50 %) je, da ljudsko izročilo mladih danes ne zanima. Nekaj manj (42 %) starejših meni, da so te vsebine med mladimi premalo poudarjene. Le manjšina (11 %) jih meni, da nekatere zanima, zato obiskujejo folkloro.

Preglednica 5: Kaj je bil tvoj razlog, da si se včlanil/-a v folklorno skupino?

Plesalci	Št. odgovorov	% odgovorov
<i>Ker je to družinska tradicija.</i>	13	52 %
<i>Rad spoznavam ljudsko izročilo.</i>	5	20 %
<i>Ker so tam tudi moji prijatelji.</i>	2	8 %
<i>Rad imam tovrstno glasbo in ples.</i>	5	20 %

Graf 5: Motiv za članstvo v folklorni skupini

Več kot polovica mladih plesalcev (52 %) v folklorni skupini pleše, ker je to tradicija družine. Četrtnina (20 %) je mnenja, da na tak način spoznava ljudsko izročilo, enak odstotek ima rad takšno glasbo in ples, 8 % mladim je pomembno, da so tam njihovi prijatelji.

Odgovori mladih plesalcev folklore potrjujejo, da je vzgoja v družini pomemben faktor, ki oblikuje vedenjske navade mladih.

Anketa je pokazala, da je seznanjanje z življenjem prednikov pomembno za mlade in njihove starše, saj pomeni ohranjanje tradicije. Mladi so bolj motivirani, če se ob tem tudi zabavajo, saj običajno ljubijo glasbo in se radi družijo s prijatelji in sovrstniki.

Ker je velik odstotek tudi takih, ki se jim zdijo ljudski plesi in ljudske igre dolgočasni, je ključnega pomena za uspešno delo z mladimi na tem področju verjetno ustrezna motiviranost mladih. Pri tem so lahko v veliko pomoč sošolci, ki obiskujejo folkloro.

Rezultati ankete so potrdili naše domneve glede poznavanja in odnosa učencev do ljudskih plesov in iger, kar pa ne gre posploševati na celotno populacijo, saj so bili anketirani le učenci, ki so obiskovali izbirni predmet ljudski plesi. Če bi anketirali tudi njihove sošolce, bi bili rezultati verjetno drugačni.

Slika 2: Ljudski običaj »oferanje« (OŠ Preska, 2008)

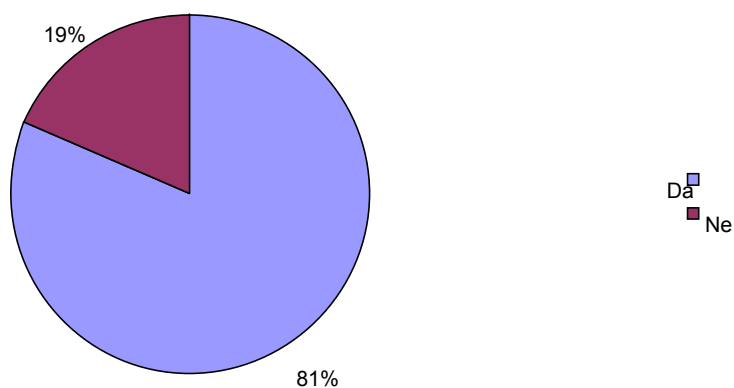

Slika 3 Ljudski ples »Kovtre šivat« (OŠ Preska, 2005)

4.3. KAJ MLADIM POMENI LJUDSKI PLES?

Preglednica 6: Ali si že slišal/-a za ljudsko izročilo?

Učenci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Da.</i>	13	81 %
	<i>Ne.</i>	3	19 %

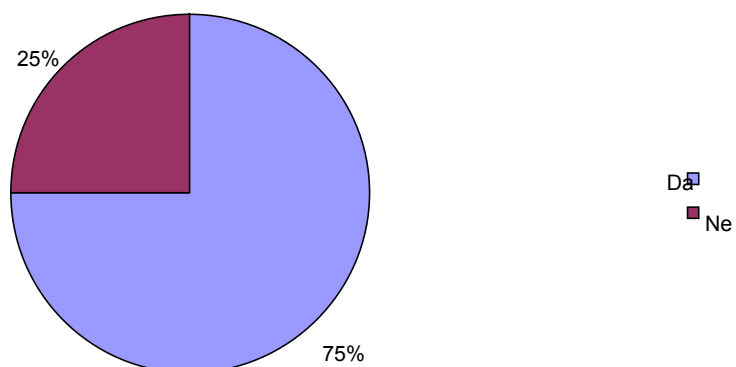

Graf 6: Ali si kdaj že slišal/-a za ljudsko izročilo

Večina učencev (81 %) je že slišala za ljudsko izročilo; nekateri se z njim seznanijo pri pouku v prvem in drugem triletju. Velik vpliv na poznavanje ljudskega izročila pri učencih imajo tudi nastopi folklorne skupine KUD Oton Zupančič iz Sore na prireditvah v Medvodah.

Preglednica 7: Si že plesal/-a ljudske plese?

Učenci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Da.</i>	12	75 %
	<i>Ne.</i>	4	25 %

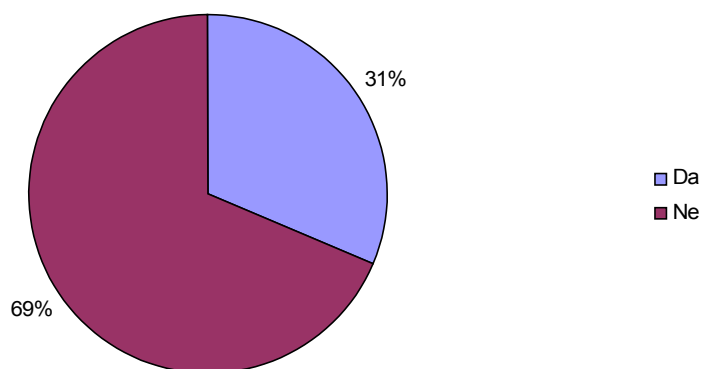
Graf 7: Si že plesal/-a ljudske plese

Večina učencev (75 %) je že plesala ljudske plese.

Glede na to, da je bila anketa med učenci izbirnega predmeta ljudski plesi izvedena ob začetku šolskega leta, predvidevam, da so ljudske plese plesali v nižjih razredih osnovne šole.

Preglednica 8: Ali misliš, da je dandanes ljudski ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih?

Učenci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Da.</i>	5	31 %
	<i>Ne.</i>	11	69 %

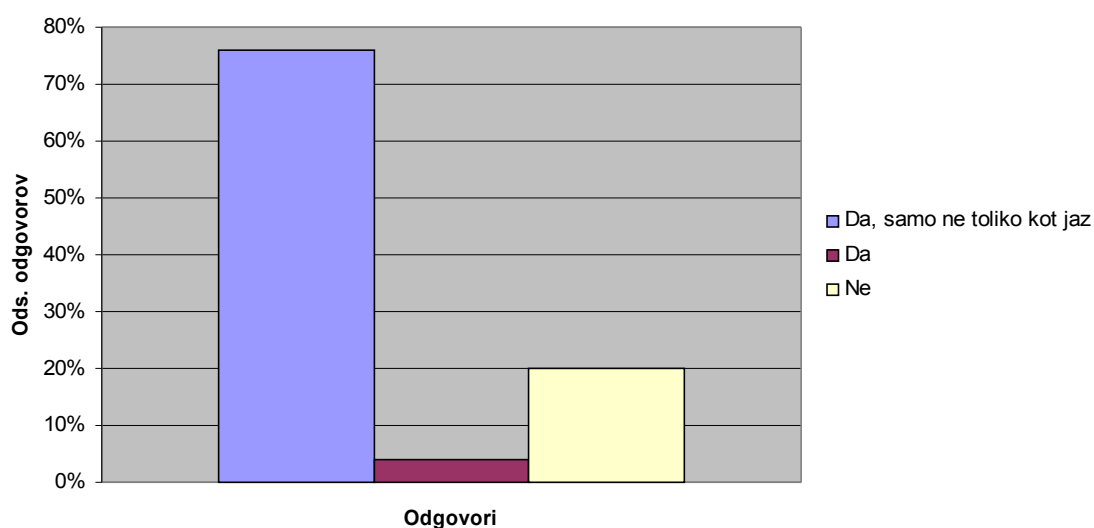
Graf 8: Mnenje učencev, da je ljudski ples še vedno to, kar je bil včasih

31 % učencev meni, da je danes ljudski ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih, 69 % jih meni, da temu ni več tako.

Mnenje starejših je enotno – vsi anketirani starejši namreč menijo, da ljudsko izročilo med mladimi danes ni več to, kar je bilo nekoč.

Preglednica 9: Ali misliš, da tvoji sovrstniki, ki ne obiskujejo folklore, poznajo ljudske plesе?

Plesalci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Da, samo ne toliko kot jaz.</i>	19	76 %
	<i>Da.</i>	1	4 %
	<i>Ne.</i>	5	20 %

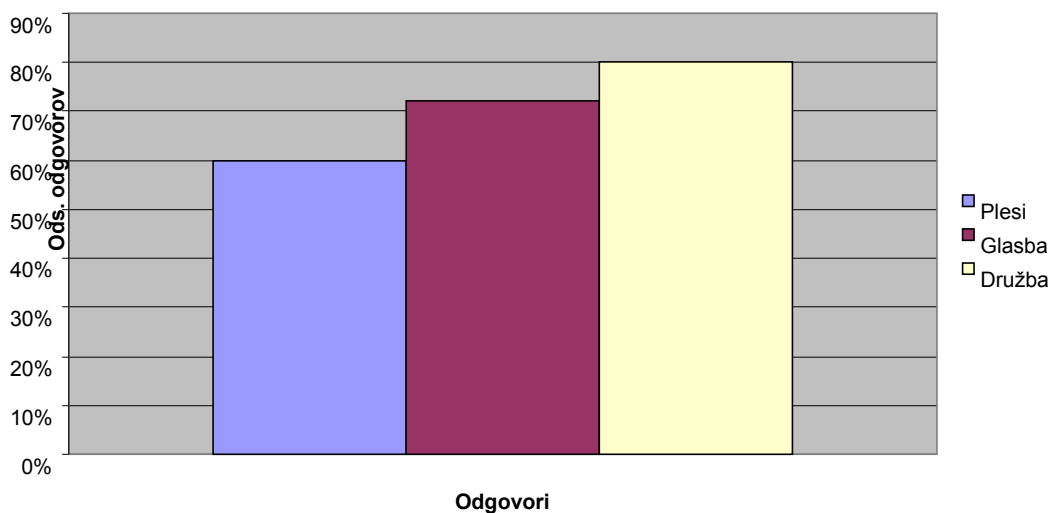

Graf 9: poznavanje ljudskega plesa učencev, ki ne obiskujejo folklore

Večina mladih plesalcev (76 %) meni, da njihovi prijatelji kljub temu, da ne obiskujejo folklore, dobro poznajo ljudske plesе, vendar ne tako dobro kot oni. Eden med njimi je pritrnil, da njegovi prijatelji poznajo ljudske plesе. Le 20 % jih meni, da njihovi prijatelji ljudskih plesov ne poznajo.

Preglednica 10: Kaj ti je pri ljudskem plesu najbolj všeč?

Plesalci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Plesi.</i>	15	60 %
	<i>Glasba.</i>	18	72 %
	<i>Družba.</i>	20	80 %

Graf 10: Kaj plesalcem pomeni ljudski ples

Večina mladih je že slišala za ljudski ples in tudi zaplesala katerega od ljudskih plesov, vendar menijo, da med mladimi ni več to, kar je bil nekoč. Njihovemu mnenju se pridružujejo tudi starejši.

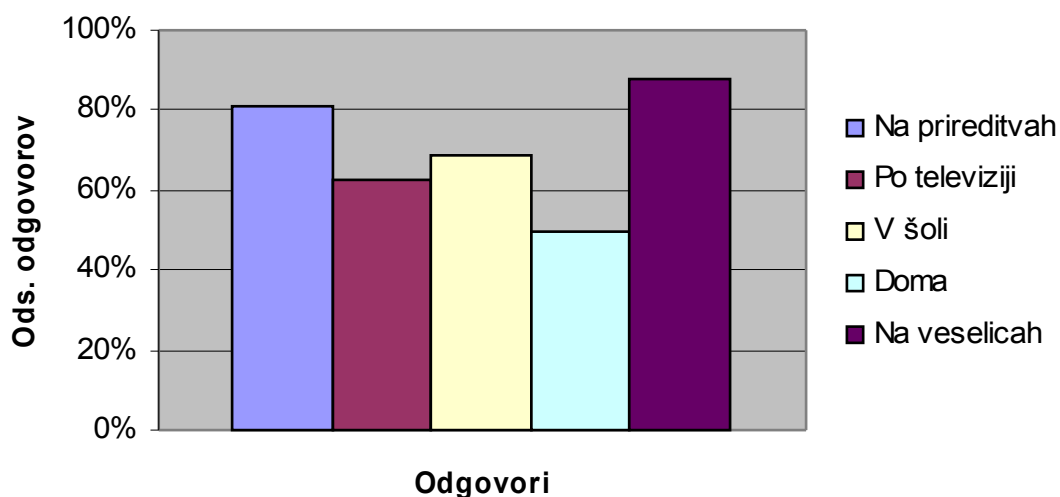
Plesalci v folklorni skupini menijo, da mladi sicer poznajo ljudski ples, vendar ne v tolikšni meri kot oni sami. Njih navdušujejo zabava, druženje in ljudski plesi, ki so jih nekako vzeli za svoje.

4.4. KJE SE LJUDJE NAJPOGOSTEJE SREČUJEJO Z LJUDSKIM PLESOM?

Preglednica 11: Kje opaziš ali zaslediš ljudske plese?

Učenci		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>Na prireditvah.</i>	13	81 %
	<i>Po televiziji.</i>	10	63 %
	<i>V šoli.</i>	11	69 %
	<i>Doma.</i>	8	50 %
	<i>Na veselicah.</i>	14	88 %

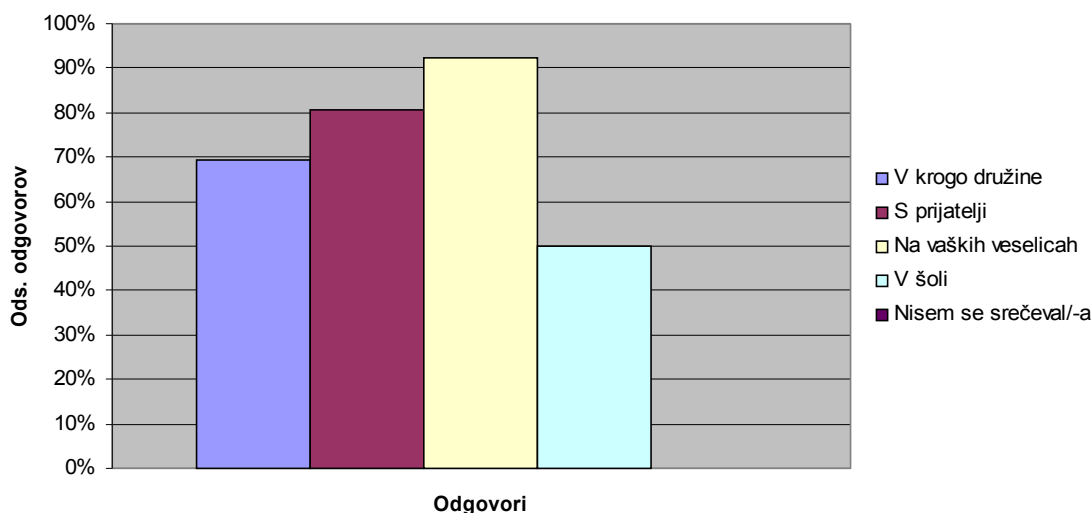

Graf 11: Učenci in ljudski ples

Velika večina učencev (80 %) zasledi ljudske plese na prireditvah, 60 % jih opazi na televiziji in le 30 % anketirancev jih zasledi tudi v šoli (pri izbirnem predmetu). Preseneča podatek, da kar 90 % mladih zasledi ljudske plese na veselicah, kar kaže na to, da je druženje na gasilskih oziroma vaških veselicah v šolskem okolišu priljubljeno tudi pri njih.

Preglednica 12: S kom in kje ste se srečevali z ljudskim izročilom?

Starejši		Št. odgovorov	% odgovorov
	<i>V krogu družine.</i>	18	69 %
	<i>S prijatelji.</i>	21	81 %
	<i>Na vaških veselica.</i>	24	92 %
	<i>V šoli.</i>	13	50 %
	<i>Nisem se srečeval/-a.</i>	0	0 %

Graf 12: Starejši in ljudski ples

Največ starejših se je z ljudskimi običaji srečalo na veselici (90 %), 80 % doma pri srečanjih s prijatelji, kar 70 % anketiranih starejših se je z ljudski izročilom srečalo v družini. Presenetljiv je podatek, da je kar polovica anketirancev spoznavala izročilo tudi v šoli, kar kaže na to, da so bili ljudski plesi pred desetletjem ali dvema močno prisotni v šolskem prostoru.

Iz odgovorov mladih in starejših ugotovimo, da se z ljudskim plesom najpogosteje srečujejo v družini in na veselicah, ki so v okolju, iz katerega izhajajo, še vedno sinonim prijetnega druženja tudi za mlade. Športno društvo Sora tako vsako leto avgusta organizira prireditev Pomežik luni. Sprva je športno obarvana, saj se kolesarji podajo na Osolnik, nadaljuje se s plesom in z ansamblom Čuki, ne manjka pa tudi prava slovenska hrana – kranjska klobasa in praženec.⁴ Organizatorji so sami mladi iz vasi Sora.

⁴ Jed iz jajc, mleka in moke, popečena na maščobi in zdrobljena (SSKJ)

4.5. RAZVOJ LJUDSKEGA PLESA V PRIHODNJE

Preglednica 13: Ali misliš, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

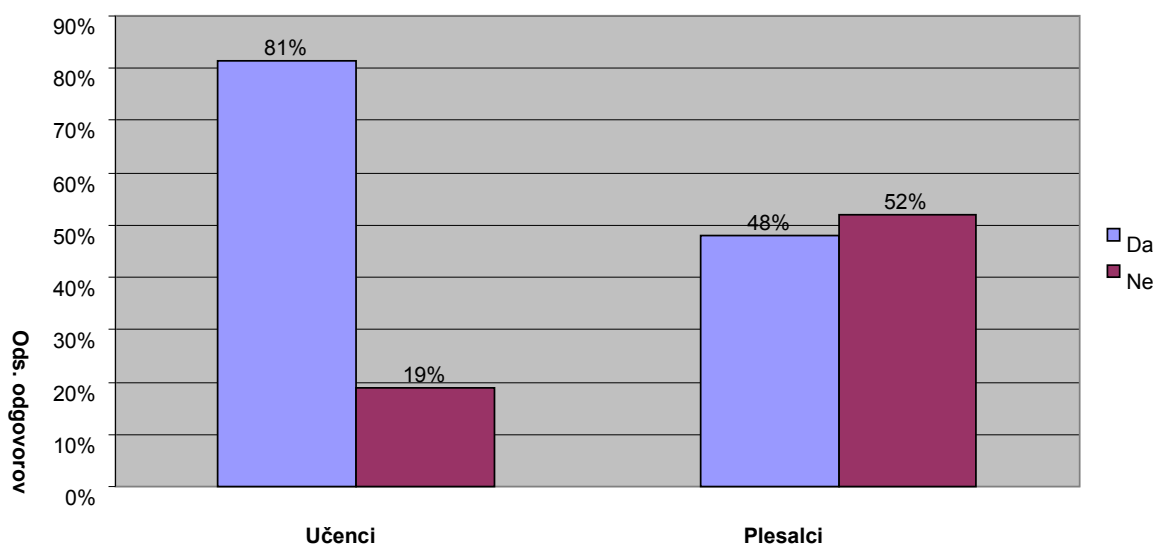
		Št. odgovorov	% odgovorov
Učenci	<i>Da.</i>	0	0 %
	<i>Ne.</i>	16	100 %
Starejši	<i>Da.</i>	0	0 %
	<i>Ne.</i>	26	100 %
Plesalci	<i>Da.</i>	0	0 %
	<i>Ne.</i>	25	100 %

Analiza je pokazala, da po mnenju vseh anketiranih ljudsko izročilo ne bo nikoli izumrlo, kar ponovno potrjuje izjemno močno prisotnost tradicije in velik vpliv družine, še posebej v vaškem okolju.

Čeprav starejši v obdobju odraščanja niso poznali tako veliko plesnih zvrsti kot današnji mladi, menijo, da ozaveščanje mladih preko medijev, šolskih programov in nenazadnje veselje povzroča prisotnost ljudskega plesa in ljudskega izročila tudi v bodoče. Veliko k temu pripomore tudi vključenost otrok v folklorno skupino v kraju.

Preglednica 14: Ali misliš, da so nove glasbene zvrsti spodrinile ljudski ples in glasbo?

	Učenci	%odgovorov	Plesalci	%odgovorov
Da.	13	81 %	12	48 %
Ne.	3	19 %	13	52 %

Graf 13: Učenci in plesalci in sodobne glasbene zvrsti

Mnenje, ali bodo nove glasbene zvrsti izpodrinile ljudski ples, je bilo pri plesalcih folklorne skupine deljeno: manj kot polovica anketiranih pritrjuje, več kot polovica pa meni, da ne.

Učenci menijo drugače; 81 % jih meni, da se ljudski ples in glasba umikata sodobnim plesnim in glasbenim zvrstem.

Zato je še toliko bolj pomemben prispevek folklorne skupine k ohranjanju izročila prednikov in ozaveščanje mladih v šolah, da je potrebno kulturo in ljudsko izročilo naših pradedov in prababic ohranjati tudi za kasnejše rodove.

5. RAZPRAVA

Rezultati ankete so pokazali, da je uvedba izbirnih predmetov s področja plesa v osnovno šolo še kako dobra odločitev. Ob zmanjševanju ur športne vzgoje je hkrati priložnost, da si učenec pridobi dodatno uro gibalne dejavnosti v svojem vse bolj natrpanem urniku šolskih obveznosti.

S pomočjo anketnega vprašalnika sem prišla do nekaterih zanimivih zaključkov. Večina anketiranih je bila ženskega spola, pretežno iz vaškega okolja, kjer se nahaja šolski okoliš osnovne šole Preska. Rezultate bi težko posplošili, saj je bila anketirana populacija mladih, ki so hodili k izbirnemu predmetu ljudski plesi, kar pomeni, da so bili delno motivirani. Če bi anketirali celotno populacijo mladih v zadnjem triletju osnovne šole, bi verjetno dobili drugačne rezultate.

Učencem pomenita ljudsko izročilo in ljudski ples seznanjanje z življenjem prednikov in ohranjanje tradicije. Ker mlade ta tematika ne zanima preveč, je za sodelovanje izjemno pomembna ustrezna motivacija. Mladi so bolj motivirani, če se pri tem tudi zabavajo, saj običajno ljubijo glasbo in se radi družijo s prijatelji in sovrstniki. Starejši menijo, da ta tematika mladih ne zanima, saj se jo premalo poudarja v šoli, medijih in v družbi nasploh.

Učenci ljudski ples prepoznajo, saj ga je večina že zaplesala, vendar po njihovem mnenju danes ni več to, kar je bil včasih. Njihovemu mnenju se pridružujejo tudi starejši. Plesalci pa menijo, da mladi poznajo kar nekaj ljudskih plesov, saj se z njimi seznanijo v osnovni šoli. Njim ljudski ples pomeni druženje in zabavo, ki jo včasih nadgradijo s potovanjem v tujino.

Najpogosteje se učenci in njihovi starši z ljudskim plesom srečujejo na prireditvah in veselicah, starejši tudi doma in s prijatelji. Anketiranci prihajajo iz pretežno vaškega okolja, vasi in okolice Medvod, kjer ohranjajo tradicijo vaških veselic in plesov skoraj vsak konec tedna skozi celo poletje.

Prihodnost ljudskega plesa po mnenju anketiranih ni zaskrbljujoča, vsi so si enotni, da ljudsko izročilo ne bo izumrlo. Ljudsko glasbo po mnenju anketiranih izpodrivajo sodobna glasba in nove plesne zvrsti, zato ima pri ohranjanju lahko pomembno vlogo tudi izobraževanje in umeščanje vsebin v osnovnošolske programe.

Rezultati ankete so bili izhodišče za spremembo in pripravo novega učnega načrta za izbirni predmet ljudski plesi.

Mnenje mladih, da jih ta tematika ne zanima, je lahko velik izziv. Če želimo ljudski ples približati vsem učencem, ga moramo usmerjati tako, da se bo mladostnik našel v njem. Učenca usmerjamo tako, da se bo ob tem počutil cenjenega. Pri tem je posebej pomembna pomoč učitelja tako pri skupinskem kot tudi individualnem vodenju. Še posebej je potrebna pomoč pri ugotavljanju in spremljanju osebnostnih lastnosti učencev ter spodbudno vrednotenje in ocenjevanje njihovega napredka.

Z ljudskim plesom si učenci prisvajajo norme vedenja, še posebej pri raziskovanju in primerjanju obnašanja v preteklosti in danes. To lahko vodi k oblikovanju določenih vrednot in vrednostnih sodb o sebi in drugih, saj »gib naredi človeka«.

Iz rezultatov ankete lahko ugotovimo, da med mladimi velja stereotip, da je ljudski ples »kmečki«, za »nižji sloj« družbe; ukvarjanje z njim torej ni modno. Toda s plesom lahko razvijamo učenčeve zmožnosti navezovanja stikov in jih navajamo na pravilen in prijeten odnos do drugih. Ples je lahko odlična oblika socializacije otroka, v manjši skupini se hitreje počuti sprejetega, še posebej v parnih plesih, kjer je velika možnost medsebojnega sodelovanja. Hkrati razvijamo obzirnost, razumevanje in strpnost, česar današnjim mladim še kako primanjkuje. V trenutku, ko je to priložnost za zблиžanje s svojo simpatijo, prijetno druženje in spoznavanje »drugačnosti« svojih sošolcev, smo na pravi poti. Če predstavitve ljudskih običajev in iger »začnimo« s pravo mero igranja, dramatizacije in zabavnih družabnih iger, je lahko pouk prijeten, zabaven, prava šola za življenje.

Za učitelja so te ure dragocene; lahko se поблиžje spozna z učenci, ima več priložnosti za medsebojno komunikacijo in reševanje morebitnih problemov med učenci. Razvijanje učenčeve domišljije, ustvarjalnosti, doživljanja samega sebe,

obvladovanja spretnosti in samokritičnosti so še kako pomembni za nadaljnji ustvarjalni elan mladostnika.

Ure izbirnega plesa ljudski plesi predstavljajo navajanje mladostnika na redno športno dejavnost. Pomeni protiutež vsakdanjemu napornemu šolskemu delu in sedenju ter mladostnikom omogoča sprostitev in dobro počutje. Končni cilj je harmoničen, pozitivno naravnan in zdrav mladostnik, sproščen in odprt do okolice ter soljudi.

V prilogi je primer učnega načrta za izbirni predmet ljudski plesi v osmem razredu osnovne šole. Vsebine so v skladu z učnim načrtom omejene na ljudski ples in običaje. V uvodnem in zaključnem delu, pri ponavljanju in utrjevanju, jih je smiselno obogatiti s sodobnimi plesnimi zvrstmi, kot so hip-hop, brake dance, družabni plesi in podobno.

Mladi bodo hvaležni, saj se, kakor so omenili v anketi, večkrat družijo tudi na veselicah in prireditvah, kjer je potrebno poznavanje tudi sodobnih družabnih plesov (polke, valčka, fokstrota ...), da se lažje vključiš v družbo in dogajanje.

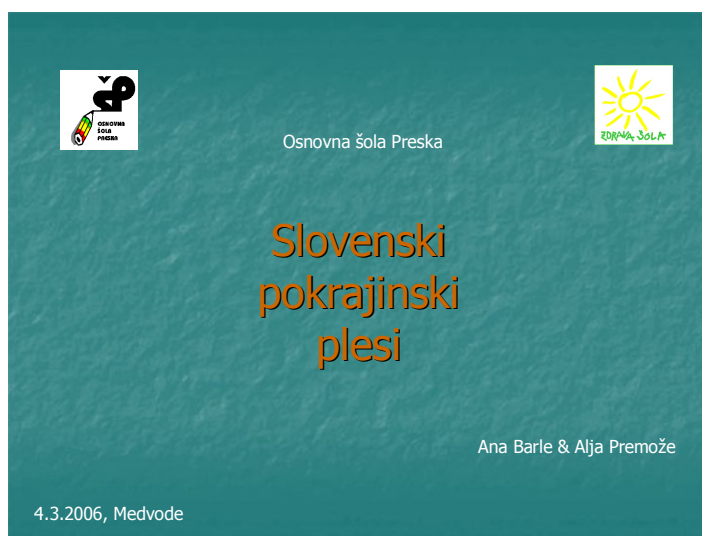
Seveda je velika prednost učitelja, če ima v bližini dejavno folklorno skupino, v kateri plešejo nekateri učenci. Ti so lahko pomočniki pri pripravi spleto, s katerimi lahko popestrimo šolsko proslavo ali pripravimo prireditev za starše oziroma nastop na zaključni valeti.

Posebno pozornost namenimo seminarski nalogi, s katero učenci spoznajo področje ljudskih plesov, običajev in iger, še posebej v tistih delih, kjer živijo. Vsakomur prepustimo možnost izbire tematike, ki ga zanima. Tako razvijamo njegovo ustvarjalnost, samostojnost in kitičnost. S predstavitvijo pred sošolci utrjuje svoje retorične sposobnosti, svojo ustvarjalnost pa lahko nadgradi z raziskovalno nalogo na Srečanju mladih raziskovalcev.

Seznanjanje z življenjem prednikov, ljudskega izročila, ljudskih pesmi in glasbe je pomembno za mlade in njihove starše, saj pomeni ohranjanje tradicije. Ker mlade ta tematika ne zanima preveč, je za sodelovanje izjemno pomembna ustrežna

motivacija. Mladi so bolj motivirani, če se pri tem tudi zabavajo, saj običajno ljubijo glasbo in se radi družijo s prijatelji in z vrstniki. Ljudski ples in igre so lahko razlog za druženje z nasprotnim spolom, ki je pri mladostniku v dobi odraščanja v ospredju. Ljudski ples in folklor so tako priložnost, da mladi popestrijo svoje odraščanje s koristno dejavnostjo, ki hkrati usmerja mladostnika v zdrav življenjski slog.

Mentorjem v šoli je predlog raziskovalne naloge izziv, da se skupaj z učenci podajo na pot raziskovanja in odkrivanja naše kulturne dediščine, ki bi jo mladi z našo pomočjo in s pomočjo svojih staršev morali poznati, ljubiti in ohraniti.

Slika 4: Primer seminarske naloge pri izbirnem predmetu ljudski plesi (OŠ Preska, 2006)

Slika 5: Raziskovalna naloga (OŠ Preska, 2006)

6. SKLEP

Ples je univerzalni jezik, govorica telesa, gibanje ob zvoku, ritmu, govoru in glasbi. Je umetnost, ki živi hkrati v času in prostoru. Ples je harmonija telesa in duha, enost med časom in prostorom, sožitje z naravo in sozvočje s samim seboj. Ples je druženje, veselje in smeh, radost in zadovoljstvo.

Ljudski ples je del kulturne dediščine, plesno izročilo, ki ga preko ustnega in v zadnjem času tudi pisnega vira starejši rodovi prenašajo na mlajše. Pri tem so najpomembnejši vir raziskovanja in ohranjanja naše ljudske plesne dediščine folklorne skupine, ki delujejo v vseh večjih krajih po Sloveniji.

Šolska športna vzgoja je eden izmed obveznih predmetov v osnovni šoli, pri katerem zelo načrtno, strokovno in celovito vplivamo na mlade generacije, jim razvijamo odnos do športa in zdravega načina življenja.

Izbirni predmeti v šoli pa so dodana vrednost, ki lahko pomenijo dodatno uro gibalne aktivnosti za učenca. Pri podajanju snovi v okviru izbirnih predmetov imamo na voljo več oblik in metod dela, ki pomagajo pri razvoju lastnosti ter značilnosti, pomembnih za vsakega posameznika, ki je vključen v izbirni predmet. Sama zainteresiranost oziroma motivacija, ki je v veliki meri pomembna za sodelovanje učencev pri urah izbirnih predmetov, je odvisna predvsem od vsebin, s katerimi se učenci srečujejo pri izbirnem predmetu in ki so opredeljene v uradnem učnem načrtu. Pri tem ima izjemno pomembno vlogo tudi način posredovanja teh vsebin s strani učitelja.

Za uspešnost in motivacijo učencev, da se priključijo izbirnemu predmetu ljudski plesi, je ključno zadovoljstvo, prijetno druženje in zabava. Pred prenovo učnega načrta za izbirni predmet sem želela izvedeti mnenje učencev.

Zanimalo me je, kakšen je odnos mladih do ljudskih plesov, iger in glasbe in ali jim še vedno pomeni določeno vrednoto. Ugotoviti sem želela, kje se najpogosteje srečujejo z ljudskim plesom in kako vidijo razvoj ljudskega plesa v bodoče.

V ta namen sem opravila anketo na osnovni šoli Preska v Medvodah, v katero je bilo zajetih 16 učencev, ki obiskujejo izbirni predmet ljudski plesi, 26 staršev in 25 plesalcev folklorne skupine KUD Oton Župančič iz Sore. Anketni vprašalnik je vseboval 8 spremenljivk, ki so bile za posamezne skupine anketiranih različne.

Rezultati ankete so pokazali, da mladim ljudsko izročilo in ljudski ples pomenita seznanjanje z življenjem prednikov in ohranjanje tradicije. Menijo, da ljudski ples danes ni več to, kar je bil včasih, saj ga izpodrivajo sodobne plesne zvrsti. Večino plesov prepoznajo, večina jih je tudi že kdaj zaplesala.

Starejši menijo, da ta tematika današnjih mladih ne zanima, saj je premalo poudarka v šoli, v medijih in v sodobni družbi nasploh.

Plesalci folklorne skupine iz Sore so mnenja, da njihovi sošolci poznajo nekaj ljudskih plesov, vendar ne toliko kot oni sami. Njim ples pomeni druženje in zabavo ter pridobivanje pomembnih socialnih veščin, ki je nemalokrat tudi priložnost za potovanje po tujini.

Vsem anketirancem je skupno, da se najpogosteje z ljudskim plesom srečujejo na prireditvah in vaških veselicah. Prav tako so vsi mnenja, da ljudsko izročilo ne bo izumrlo.

Ugotovitve ankete so bile izhodišče za posodobitev učnega načrta za izbirni predmet ljudski plesi, v katerega sem posebej med ponavljanje in utrjevanje vključila tudi sodobne plesne zvrsti in osnove družabnega plesa.

Priložen primer letne priprave za izbirni predmet ljudski plesi je lahko v pomoč športnim pedagogom, ki so si mogoče želeli v šoli ponuditi izbirni predmet, pa niso našli načina, kako učence motivirati.

7. LITERATURA:

- Areh Novak, M. (2009). *Ugotavljanje interesa učencev za povečano število ur športne vzgoje v osnovni šoli*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Arh, Š. (2006). *Analiza motivov za vključevanje v folklorne skupine*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Berdajs, U. (2006). *Program plesov za drugo triado*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Bogataj, J. (2005). *Nesnovna kulturna dediščina*. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine.
- Fuchs, B. (2004). *Ljudski plesi v osnovni šoli*. Zavod RS za šolstvo.
- Hrovat, M. (1999). *Glasbeno in plesno ljudsko izročilo v osnovnih šolah*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Knific, B. (2008). *Zlata plaketa JSKD Mirku Ramovšu*. Glasnik SED 48/1,2 (str. 82–83). Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.
- Kovač, M. (2001). *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Miheljak, V. (2002). *Mladina 2000*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino: Aristej.
- Neubauer, H. (2001). *Učni načrt, Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Plesne dejavnosti: ples, ljudski plesi, starinski in družabni plesi*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

- Ramovš, M. (1980). *Plesat me pelji, Plesno izročilo na Slovenskem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, M. (1992). *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem. Gorenjska. Dolenjska. Notranjska*. Ljubljana: Kres.
- Rutar, Z. (2005). *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu*. Zbornik prispevkov. (str. 50–59) Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Ščuka, V. (2007). *Šolar na poti do sebe*. Radovljica: Didakta.
- Ule, M. in Kuhar, M. (2002). *Sodobna mladina: Izziv sprememb. Mladina 2000: 39–71, (ured. V. Mihelj): Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Urad Republike Slovenije za mladino: Aristej.
- Verovšek, D. (2006). *Izbirni predmet ljudski ples*. Zbornik 19. strokovnega posveta športnih pedagogov. (str. 97–107) Murska Sobota: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.
- Videmšek, M. (2001). *Slepa miš, ti loviš!: ustvarjalne gibalne igre za otroke*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M. (1997). *Sprostimo se*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M. (2001). *Ples: družabnost, šport, umetnost*. Ljubljana: Domus.
- Zagorc, M. (2005). *Plesne dejavnosti – ples, Ljudski plesi, starinski in družabni plesi*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Center za stalno strokovno izpopolnjevanje.
- Zagorc, M. (2006). *Ples – ustvarjanje z gibom in ritmom*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Zagorc, M. (2008). *Ustvarjalno gibalna improvizacija*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

http://www.jskd.si/folklorna-dejavnost/kdo_smo_folklor.html (dostopno, 11. 5. 2009)

8. PRILOGE

8.1. LETNA PRIPRAVA ZA IZBIRNI PREDMET LJUDSKI PLESI

Število učencev

V skupini 8. a je 11 učencev (5 fantov in 6 deklet),
v skupini 8. b je 12 učencev (5 fantov in 7 deklet).

Število ur

Skupno je izbirnemu predmetu namenjeno 35 ur letno.

Cilji

- Spoznati slovensko kulturno dediščino in oblikovati pozitiven odnos do nje.
- Obvladovati različne ritme in razvijati plesno koordinacijo.
- Spodbujati domišljijo, samostojnost, kreativnost.
- Sproščanje in čustveno razbremenjevanje učencev.

Časovna razporeditev

1. oc. obdobje:

Učne teme		Učna sredstva
I. TEMA	UVOD V LJUSKI PLES	
1.– 4. ura	Predstavitev programa, navodila in zahteve, kriteriji ocenjevanja	
	Slovenska ljudska dediščina (predstavitev seminarских nalog prejšnje generacije, videoposnetki)	
	Literatura (obisk knjižnice), viri za seminarско nalogo	Navodila za izdelavo seminarских nalog
II. TEMA	PLESI Z ELEMENTARNIMI PLESNIMI GIBANJI PO PROSTORU	
5.–10. ura	Kačo vit (Brezovica)	CD Ljudski plesi, Čuki – Ena po domače
	Ketnpolka	CD Ljudski plesi
	Ljudske šege in navade (z glasbo in s plesom)	
	Ponavljjanje in utrjevanje, nadgradnja plesov	
	Preverjanje in ocenjevanje	Obvezni ples (kačo vit, Ketnpolka) predstavitev ljudskega običaja
II. TEMA	PLESNE IGRE Z IZBIRANJEM SOPLESALCA	
11.– 20. ura	Beksl	CD Ljudski plesi
	Ples z metlo	CD Ljudski plesi
	Ples s klobukom	CD Čuki

	Priprava nastopa	
	Ponavljjanje in utrjevanje, nadgradnja plesov	
	Preverjanje in ocenjevanje	Nastop na prireditvi

2. oc. obdobje:

III. TEMA	FOLKLORA V NAŠEM KRAJU	
21.– 25. ura	Ogled kulturne prireditve (nastop domače FS)	
	Ljudske šege in navade (pustovanje)	
	Ponavljjanje in utrjevanje, nadgradnja plesov	
IV. TEMA	PLESI V PARU	
26.– 30. ura	Požugana	CD Ljudski plesi
	Zibenšrit	CD Ljudski plesi
	Ponavljjanje in utrjevanje, nadgradnja plesov	
	Preverjanje in ocenjevanje	Ples v paru po izbiri
V. TEMA	SEMINARSKA NALOGA	
31.– 33. ura	Izdelava seminarske naloge (računalniška učilnica)	Ocenjevalni list
	Predstavitve sem. nalog	Sem. naloga
34.– 35. ura	PONOVITEV, ANALIZA DELA	

Vsebine:

Ljudski plesi, značilni za vsa slovenska območja (Kačo vit, Ketnpolka, Beksl, ples z metlo, ples s klobukom, Požugana, Zibenšrit ...).

Ogled nastopa folklorne skupine.

Ljudske šege in navade.

Folklor v Medvodah – ogled nastopa, sodelovanje na vaji.

Standardi znanja

Učenci:

- * obvladajo osnovne elemente ljudskih plesov (hoja, korakanje, tekalni, menjalni korak),
- * prepoznajo glasbo in povežejo korake ob glasbeni spremljavi,
- * znajo improvizirati ljudske šege in navade,
- * prepoznajo osnovne značilnosti ljudskih plesov,
- * poznajo izvor in vsebino posameznih plesov,
- * napišejo in predstavijo seminarsko nalogo,
- * s svojo skupino nastopijo pred sošolci in starši.

Preverjanje

Sprotno preverjanje znanja

Ocenjevanje

Ocenjujemo:

1. oc. obdobje: obvezni ples (Kačo vit, Ketnpolka), predstavitev enega od ljudskih običajev, nastop na prireditvi,
2. oc. obdobje: eden od spoznanih plesov v paru, seminarska naloga in predstavitev.

OPISNIKI OCENJEVANJA PRI PREDMETU LJUDSKI PLES

5	Učenec samostojno zapleše izbran in obvezen ljudski ples. Gibanje je estetsko, v sproščeni plesni drži in usklajeno z glasbo. Predstavitev ljudskega običaja ali seminarske naloge je jasna, samostojna, zanimiva, učenec zna odgovoriti na vprašanja sošolcev.
4	Učenec samostojno zapleše izbran in obvezen ljudski ples z manjšimi tehničnimi napakami in estetskimi pomanjkljivostmi v ustrezni plesni drži in usklajeno z glasbo. Predstavitev ljudskega običaja ali seminarske naloge je jasna, z nekaterimi vsebinskimi napakami, zanimiva, učenec zna odgovoriti na večino vprašanj sošolcev.
3	Učenec poveže korake dveh ljudskih plesov, vendar pri tem naredi večjo tehnično napako – večkrat zgreši ritem, zmoti se v korakih, pohodi soplesalca. Plesna drža je toga, večino časa je pogled usmerjen v tla. Predstavitev seminarske naloge ali ljudskega običaja je pomanjkljiva, z večjimi napakami, predstavitev prebere. Delno zna odgovoriti na vprašanja sošolcev.
2	Učenec na štetje zapleše osnovni korak enega od ljudskih plesov. Gibanje ni usklajeno z glasbo, opaziti je več velikih ali manjših tehničnih in estetskih napak. Učenec prebere svojo predstavitev, ki je nezanimiva in z veliko vsebinskih napak. Delno zna odgovoriti na vprašanja, vezana na nalogo.
1	Učenec na štetje zapleše osnovni korak enega od ljudskih plesov. Gibanje ni usklajeno z glasbo, opaziti je več velikih ali manjših tehničnih in estetskih napak. Ne pripravi seminarske naloge.
0	Učenec ne zna zaplesati osnovnega koraka nobenega ljudskega plesa in ne pripravi seminarske naloge.

OCENJEVALNI LIST

Ime in priimek: _____

Razred: _____

Kriterij:

0–5 t.....nzd (1)

6–7 t.....zd (2)

8–10 t.....db (3)

11–13 t.....pdb (4)

14–16 t.....odl (5)

Ocenjevana kategorija	Št. možnih točk	Št. doseženih točk	Opombe
Naslovnica	2		
Kazalo	1		
Poglavja/podpoglavja	2		
Slike	1		
Viri	1		
Oblikovanje/urejenost	2		
Samostojnost	2		
Plakat	2		
Nastop – predstavitev	3		
Skupna ocena	16		OCENA:

OCENJEVALNI LIST

Ime in priimek: _____

Razred: _____

Kriterij:

0–5 t.....nzd (1)

6–7 t.....zd (2)

8–10 t.....db (3)

11–13 t.....pdb (4)

14–16 t.....odl (5)

Ocenjevana kategorija	Št. možnih točk	Št. doseženih točk	Opombe
Naslovnica	2		
Kazalo	1		
Poglavja/podpoglavja	2		
Slike	1		
Viri	1		
Oblikovanje/urejenost	2		
Samostojnost	2		
Plakat	2		
Nastop – predstavitev	3		
Skupna ocena	16		OCENA:

N. C. 01 3629 960

Računovodstvo: 01 3629 965

Faks: 01 3629 979

E-pošta: o-preska.lj@guest.arnes.si

TRR: 01271-6030669252

DŠ: 34416170

1215 Medvode
Preška c. 22

NAVODILA za izdelavo seminarske naloge

Izdelava in predstavitev seminarske naloge je del obveznosti učencev pri izbirnem predmetu LJUDSKI PLES in je številčno ocenjena.

Seminarske naloge so dopolnitev in razširitev vsebine predmeta. Njihov namen je iskanje različnih virov informacij, njihovo oblikovanje in predstavitev javnosti.

Naslov izberejo učenci s seznama ponujenih tem ali ga po dogovoru z učiteljem določijo sami.

Seminarska naloga je lahko skupinsko delo dveh učencev, pri čemer naj bo jasno razvidno, kolikšen je prispevek posameznika.

Seminarska naloga obsega vsaj 3 tipkane strani teksta (razmik 1,5; velikost črk 12 pt).

Seminarska naloga ima naslednje prvine:

- * NASLOVNA STRAN: šola, predmet, naslov naloge, ime in priimek, kraj in datum
- * KAZALO: naslovi poglavij, strani
- * UVOD: kratka predstavitev teme, motiv izbora, način obdelave
- * TEORETIČNE OSNOVE: dognanja iz literature
- * PRAKTIČNA ANALIZA PROBLEMA: potek dogajanja, slabosti, primeri, lasten odnos, stališče do problematike
- * ZAKLJUČEK: povzetek naloge z lastnim mnenjem
- * LITERATURA, VIRI
- * PRILOGE

Ostala navodila:

Citati med tekstom morajo biti označeni.

Nalogo je potrebno oddati v elektronski obliki, in sicer najkasneje do konca marca 2008.

Vsako temo predstavijo avtorji.

Na predstavitvi so prisotni vsi učenci, ki pozorno spremljajo nastop avtorja.

Predstavitev traja največ 5 minut.

Podrobnejše informacije o obliki učenci dobijo tudi pri izbirnem predmetu računalništvo (mentorica ga. Vojka L. Pipan).

Predlogi tem:

- Predstavitev enega ali več ljudskih plesov s pomočjo literature.
- Obdelava plesa, ki je še živ med ljudmi in ga plešejo na zabavah.
- Zapis ljudskih športnih iger.
- Predstavitev folklorne skupine iz okolice.
- Ljudski plesi in ljudska oblačila.
- Šege in navade, ki so lahko v povezavi z ljudskimi plesi, rajalnimi plesi, otroškimi igrami in podobno.
- Zapis ljudskih iger, plesov in pesmi, ki se pojavljajo na svatbah v današnjem času.
- Ljudski instrumenti in zvočila.
- Rekviziti v povezavi z ljudskimi plesi.
- Ples, mimika in petje današnjih otroških našemljencev, ki hodijo od hiše do hiše in prosijo za darove.
- Otroška koledovanja (tepežkanje).

Predstavitev seminarske naloge lahko združite s predstavitvijo pri predmetu multimedija.

8.2. ANKETA – UČENCI

ANKETA

Dragi učenec/učenka!

Na naši šoli želim učencem ponuditi izbirni predmet ljudski plesi.

Z vašim sodelovanjem pri odgovarjanju na anketna vprašanja skušam ugotoviti, koliko bi vas, učence, zanimalo obiskovanje omenjenega izbirnega predmeta.

Želim, da si vzamete nekaj časa in anketo rešite skupaj s starši. Na vprašanja odgovarjajte resno in odgovorno, saj mi boste le tako posredovali koristne podatke za nadaljnje delo.

Anketa je anonimna in mi služi zgolj kot pridobitev mnenja za pripravo učnega načrta.

Za sodelovanje v anketi se vam najlepše zahvaljujem.

Darinka Verovšek

Spol: M Ž

Starost: _____

1) Ali si kdaj že slišal/-a za ljudsko izročilo?

a) Da.   b) Ne.

2) Si že kdaj plesal/-a ljudske plese?

a) Da.   b) Ne.

3) Poznaš spodaj navedene plese oz. igralne igre?

a) Trden most	DA	NE
b) Zibenšrit	DA	NE
c) Abraham 'ma sedem sinov	DA	NE
d) Žakle šivat	DA	NE
e) Ristanc	DA	NE
f) Mostni ples	DA	NE
g) John Marion	DA	NE

4) Kje opaziš ali zaslediš ljudske plese?

a) Na prireditvah.
b) Po televiziji.
c) V šoli.
d) Doma.
e) Na veselicah.

5) Ali misliš, da je dandanes ljudski ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih?

a) Da.   b) Ne.

6) Ali misliš, da so nove glasbene zvrsti spodrinile ljudski ples in glasbo?

a) Da.   b) Ne.

7) Kakšen je tvoj odnos do ljudskih plesov, iger in glasbe?

a) Ljudski igre in plesi se mi zdijo dolgočasni.
b) Ljudsko izročilo me povezuje z prijatelji.
c) Zabavam se.
d) Seznanjam se z načinom življenja v preteklosti.

8) Ali misliš, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

a) Da.   b) Ne.

8.3. ANKETA – STAREJŠI

ANKETA

Spoštovani starši!

Na naši šoli želim učencem ponuditi izbirni predmet ljudski plesi.

Z vašim sodelovanjem pri odgovarjanju na anketna vprašanja skušam ugotoviti, koliko bi učence zanimalo obiskovanje omenjenega izbirnega predmeta. Ker je pri njihovi odločitvi pomembno tudi mnenje staršev, vas vljudno prosim, da si vzamete nekaj časa in anketo rešite skupaj z otroki. Na vprašanja odgovarjajte resno in odgovorno, saj mi boste le tako posredovali koristne podatke za nadaljnje delo.

Anketa je anonimna in mi služi zgolj kot pridobitev mnenja za pripravo učnega načrta.

Za sodelovanje v anketi se vam najlepše zahvaljujem.

Darinka Verovšek

Spol: M Ž

Starost: _____

1) Ali se še spominjate, kako ste se spoznali z ljudskimi običaji?

a) Da.

b) Ne.

2) S kom in kje ste se srečevali z ljudskim izročilom?

a) V krogu družine.

c) S prijatelji.

c) Na vaških veselicah.

d) V šoli.

e) Nisem se srečeval/-a.

3) Se še spomnite katere od ljudskih pesmi?

a) Da.

b) Ne.

4) Mislite, da je danes ljudsko izročilo še vedno to, kar je bilo?

a) Da.

b) Ne.

5) Kje najpogosteje zasledite ljudske plese?

a) Na prireditvah.

b) Po televiziji.

c) Doma.

d) Na veselicah.

6) Ali menite, da je dandanes ljudski ples med mladimi še vedno to, kar je bil včasih?

a) Da.

b) Ne.

7) Kakšen se vam zdi današnji odnos mladih do ljudskega izročila?

a) Jih ne zanima.

b) Ljudska izročila so med njimi premalo poudarjena.

c) Nekatere zanima, zato obiskujejo folkloro.

d) Drugo.

8) Ali mislite, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

a) Da.

b) Ne.

8.4. ANKETA FOLKLORNI PLESALCI

ANKETA

Spoštovani folkloristi!

Na naši šoli želim učencem ponuditi izbirni predmet ljudski plesi.

Z vašim sodelovanjem pri odgovarjanju na anketna vprašanja skušam ugotoviti, koliko bi učence zanimalo obiskovanje omenjenega izbirnega predmeta. Prosim vas, da si vzamete nekaj časa in anketo rešite skupaj s starši. Na vprašanja odgovarjajte resno in odgovorno, saj mi boste le tako posredovali koristne podatke za nadaljnje delo.

Anketa je anonimna in mi služi zgolj kot pridobitev mnenja za pripravo učnega načrta.

Za sodelovanje v anketi se vam najlepše zahvaljujem.

Darinka Verovšek

Spol: M Ž

Starost: _____

1) Kaj je bil tvoj razlog, da si se včlani/-a v folklorno skupino?

- a) Ker je to že družinska tradicija.
- b) Rad spoznavam ljudsko izročilo.
- c) Ker so tam tudi moji prijatelji.
- d) Rad imam takšno glasbo in ples.

2) Koliko časa že obiskuješ folklorno skupino?

- a) 1 leto.
- b) 2 leti.
- c) 3 leta.
- d) 4 leta.
- e) Več kot 4 leta.

3) Kaj ti je tam najbolj všeč ?

- a) Plesi.
- b) Glasba.
- c) Družba.

4) Ali misliš, da tvoji vrstniki, ki ne obiskujejo folklore, poznajo ljudske plesse?

- a) Da, samo ne toliko kot jaz.
- b) Da.
- c) Ne.

5) Ali ti je žal da si se včlanil/-a?

- a) Da.
- b) Ne.

6) Ali veliko nastopate po Sloveniji in po drugih državah?

- a) Da.
- b) Ne.

7) Ali misliš, da so nove glasbene zvrsti spodrinile ljudski ples in glasbo?

- a) Da.
- b) Ne.

8) Ali misliš, da bo ljudsko izročilo kdaj izumrlo?

- a) Da.
- b) Ne.